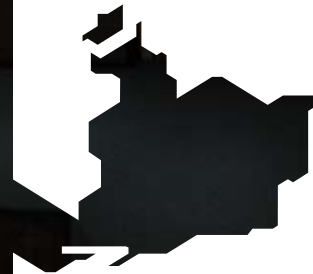

Informe diagnòstic dels impactes de la Convenció Internacional sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat a la Ciutat de Barcelona

El nou model de la convenció
Programes d'actuació municipal
Accessibilitat
Habitatge
Autonomia personal i vida independent
Educació
Treball i ocupació
Cultura, esports i lleure
Participació i promoció associativa
Recerca i coneixement

Desembre 2011

Informe diagnòstic dels impactes de la Convenció Internacional sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat a la ciutat de Barcelona

Ajuntament de Barcelona

Observatori Social Barcelona

EQUIP DE TREBALL

Direcció i execució
Fundación Aequitas – Consejo General del Notariado

Coordinació i validació
Institut Municipal de Persones amb Discapacitat
Roser Torrentó
Rosario Borda

Seguiment
Representants de la Comissió Executiva de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat
Pilar Díaz López
Belén González Herrero
Francesca Llorens Albiñana
Joan Manel Moscat Martínez
M. Carme Riu Pasqual
Albert Ferrer Piñol

Edició
Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Acció Social i Ciutadania

Coordinació de l'edició
Observatori Social Barcelona. Departament de Recerca i Coneixement

Assessorament lingüístic
Coral Romà

Disseny gràfic i maquetació
Jordi Salvany

Impressió
Estudi 6

D.L.: B-30969-2011

1a edició: novembre 2011

Tiratge: 1.000 exemplars

© Ajuntament de Barcelona
Àrea d'Acció Social i Ciutadania

A Barcelona som i volem continuar sent sensibles a la realitat i a les necessitats canviants de les persones amb qualsevol tipus de discapacitat. Aquest compromís constitueix ja un tret d'identitat de la nostra ciutat, un tret que volem continuar enfortint amb les polítiques i actuacions municipals adreçades a aquest sector de la ciutadania.

L'Ajuntament de Barcelona confirma dia a dia aquesta voluntat a través de moltes actuacions concretes i palpables com l'accessibilitat física i comunicativa, i la promoció de l'autonomia personal i la vida independent, entre altres, amb l'objectiu que les persones amb discapacitat gaudeixin d'una plena igualtat d'oportunitats.

També es duen a terme iniciatives pioneres, sovint no obligatòries en termes competencials, com el diagnòstic de l'aplicació a Barcelona del que estableix la Convenció Internacional de les Nacions Unides sobre el drets de les persones amb discapacitat. En aquest cas, hem estat el primer i únic ajuntament que n'ha fet un informe.

La seva realització va ser acordada pel Plenari Municipal amb motiu d'una Declaració Institucional a l'entorn del Dia Internacional de les Persones amb Discapacitat, l'ha coordinat i validat l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat, i ara el publica l'Observatori Social Barcelona de l'Àrea de Qualitat de Vida, Igualtat i Esports, com un document més en la seva línia d'estudis.

A les pàgines següents trobareu una anàlisi i una valoració del nivell d'adequació de les polítiques i actuacions municipals de la ciutat de Barcelona respecte a la Convenció. És tracta d'un exercici de transparència i de valentia que, alhora, reforça la identitat i capitalitat de Barcelona.

El resultat d'aquest Informe és de gran importància per reafirmar línies de treball i indicar-nos on hem de posar l'accent i modificar el que no fem bé. També ens dóna elements per millorar compromisos i actuacions dels àmbits i serveis municipals i pot servir d'exemple a altres ajuntaments. A més, la seva publicació contribueix a difondre el canvi de paradigma que la Convenció estableix pel que fa a les polítiques públiques per a aquest col·lectiu, en el sentit de promoure canvis d'actitud, trencar estereotips estigmatitzadors i avançar en polítiques i actuacions en què les persones amb discapacitat siguin considerades com a subjectes de drets. Per últim, l'Informe corrobora la necessitat d'abordar les polítiques municipals per a les persones amb discapacitat des de tots els àmbits de l'actuació municipal, confirmant-nos que s'ha de treballar de manera transversal.

Les conclusions de l'informe ratifiquen que l'Ajuntament de Barcelona està treballant en la línia estratègica que marca la Convenció i indiquen que calen només determinats ajustaments concrets i la implementació progressiva i generalitzada de programes i actuacions ja plantejats per tal d'aprofundir en els requeriments de la Convenció.

Continuarem treballant en aquesta línia per tal d'aconseguir que Barcelona sigui encara més inclusiva i més accessible.

XAVIER TRIAS

L'Alcalde de Barcelona

Preàmbul

Amb motiu del Dia Internacional de les Persones amb Discapacitat, el 3 de desembre, el Plenari de l'Ajuntament de Barcelona de 28 de novembre de 2008 va acordar la Declaració Institucional següent:

Manifestar el seu compromís amb el desenvolupament dels drets recollits a la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat i, en aquest sentit, a semblança del Comitè sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat que constituïran experts independents escollits pels Estats membres, i que s'encarregaran de rebre informes periòdics del govern sobre els avenços en aplicació dels drets recollits a la Convenció, incorporar en el marc de la Comissió Executiva de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat un espai periòdic d'informació i seguiment en l'evolució de la Convenció que s'encarregarà de vetllar pels avenços que en matèria de drets de les persones amb discapacitat, i d'acord amb els principis de la Convenció de les Nacions Unides, s'implementin a la ciutat de Barcelona.

D'acord amb aquesta declaració, l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat de Barcelona (IMD) va encarregar l'informe que es presenta a continuació.

L'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat de Barcelona és un organisme autònom de l'Ajuntament de Barcelona la missió del qual és promoure l'accessibilitat, entesa com l'accés de les persones amb discapacitat a les activitats, els serveis, els espais i en definitiva a la vida de la ciutat i, per tant, no només com a possibilitat de desplaçament, sinó també com a possibilitat d'accedir-hi i de gaudir-ne com a part del conjunt de la ciutadania.

La **Fundación Aequitas del Consejo General del Notariado**, amb NIF G-82711250, es constitueix com a fundació el 15 d'octubre de 1999 amb el número 3.807 del seu Protocol. Per Ordre del Ministeri de Treball i Assumptes Socials de 25 d'abril de 2000 (*BOE* 11 de maig), es classifica com a fundació benèfica d'assistència social. Està inscrita amb el número 28/1134 en el Registre de Fundacions Assistencials. La seva finalitat és col·laborar en el desenvolupament i l'efectivitat dels drets de les persones amb discapacitat o d'aquelles persones que, per raó del col·lectiu al qual pertanyen, es trobin en una situació d'especial vulnerabilitat. Entre els seus fins específics hi ha el de la millora del marc normatiu, l'impuls de reformes legislatives, l'assessorament jurídic i la col·laboració amb entitats públiques i privades en l'àmbit descrit.

Sumari

Presentació	9
1. El nou model de la Convenció	12
2. El Programa d'Actuació Municipal (PAM) 2008-2011 i el Programa de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat 2010	14
3. Accessibilitat, conceptes generals	16
3.1. Accessibilitat física i mobilitat	17
3.2. Accessibilitat comunicativa	23
4. Habitatge	29
4.1. Descripció	29
4.2. Valoració	31
5. Autonomia personal i vida independent	33
5.1. Descripció	33
5.2. Valoració	36
6. Educació	39
6.1. Descripció	39
6.2. Valoració	41
7. Treball i ocupació	43
7.1. Descripció	43
7.2. Valoració	45
8. Cultura, esports i lleure	47
8.1. Descripció	47
8.2. Valoració	50
9. Participació i promoció associativa	52
9.1. Descripció	52
9.2. Valoració	55
10. Recerca i coneixement	57
10.1. Descripció	57
10.2. Valoració	59
11. Conclusions	60
12. Bibliografia i documentació de treball	66

Presentació

La Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat, publicada al *Butlletí Oficial de l'Estat*, amb el seu Protocol addicional, els dies 21 i 22 d'abril de 2008, va entrar en vigor a Espanya el 3 de maig del mateix any.

Aquest text jurídic, que és llei a l'Estat espanyol, forma part del sistema de drets humans i consagra un canvi en la perspectiva de la discapacitat. D'acord amb el seu article 1, el propòsit de la Convenció és «promoure, protegir i assegurar el gaudi ple, i en condicions d'igualtat, de tots els drets humans i llibertats fonamentals per totes les persones amb discapacitat, i promoure el respecte de la seva dignitat inherent». Per fer-ho, obliga a protegir la igualtat de les persones amb discapacitat com a subjectes de drets, establint obligacions en aquest sentit als països que la ratifiquin.

L'entrada en vigor de la Convenció Internacional sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat no només implica un canvi en el mode d'entendre la discapacitat sinó que té també un ampli impacte legislatiu, atès que obliga a modificar la normativa que la contradigui.

En aquest sentit, l'article 4 de la Convenció estableix les obligacions dels Estats amb el redactat següent:

Article 4. Obligacions generals

1. Els estats part es comprometen a garantir i a promoure el ple exercici de tots els drets humans i les llibertats fonamentals de les persones amb discapacitat, sense cap mena de discriminació per motius de discapacitat. Amb aquest objectiu, els estats part es comprometen a:

a) Adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'altra mena que calguin per fer efectius els drets reconeguts en aquesta Convenció.

b) Prendre totes les mesures pertinents, incloses mesures legislatives, per modificar o derogar lleis, reglaments, costums i pràctiques existents que constitueixin discriminació contra les persones amb discapacitat.

c) Tenir en compte, en totes les polítiques i tots els programes, la protecció i la promoció dels drets humans de les persones amb discapacitat.

d) Abstenir-se d'actes o pràctiques que siguin incompatibles amb aquesta Convenció i vetllar perquè les autoritats i les institucions públiques actuïn conforme al que s'hi disposa.

e) Prendre totes les mesures pertinents perquè cap persona, organització o empresa privada discrimini per motius de discapacitat.

f) Emprendre o promoure la investigació i el desenvolupament de béns, serveis, equips i instal·lacions de disseny universal, d'acord amb la definició de l'article 2 d'aquesta Convenció, que requereixin la menor adaptació possible i el menor cost per a satisfer les necessitats específiques de les persones amb discapacitat, promoure la seva disponibilitat i ús, i promoure el disseny universal en l'elaboració de normes i directrius.

g) Emprendre o promoure la investigació i el desenvolupament, i promoure la

disponibilitat i l'ús de noves tecnologies, incloses les tecnologies de la informació i les comunicacions, ajuts per a la mobilitat, dispositius tècnics i tecnologies de suport adequades per a les persones amb discapacitat, donant prioritat a les de preu assequible.

h) Proporcionar informació que sigui accessible per a les persones amb discapacitat sobre ajuts a la mobilitat, dispositius tècnics i tecnologies de suport, incloses noves tecnologies, així com altres formes d'assistència i serveis i instal·lacions de suport.

i) Promoure la formació dels professionals i el personal que treballa amb persones amb discapacitat sobre els drets reconeguts en aquesta Convenció, per tal de prestar millor l'assistència i els serveis garantits per aquests drets.

2. Pel que fa als drets econòmics, socials i culturals, els estats part es comprometen a adoptar mesures fins al màxim dels seus recursos disponibles i, quan calgui, en el marc de la cooperació internacional, per assolir, de manera progressiva, el ple exercici d'aquests drets, sense perjudici de les obligacions previstes en aquesta Convenció que siguin aplicables immediatament en virtut del dret internacional.

Les obligacions dels Estats passen, d'acord amb aquest article, per garantir la no-discriminació per motius de discapacitat, fet que inclou evitar totes les formes de discriminació, entre elles la denegació d'ajustaments raonables, i tenir en compte, en totes les polítiques i tots els programes, la protecció i la promoció dels drets humans de les persones amb discapacitat.

Amb aquest motiu l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat de Barcelona (IMD) va encarregar a la Fundación Aequitas (Consejo General del Notariado) l'elaboració d'un informe que efectués una diagnosi del grau de desenvolupament i implantació de la Convenció Internacional sobre les Drets de les Persones amb Discapacitat en el marc de la ciutat de Barcelona.

D'acord amb aquest plantejament, l'informe ha analitzat els principals programes i serveis de la ciutat, tant gràcies a l'impuls de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat de Barcelona com al d'altres organismes municipals. El paràmetre emprat ha estat la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat. Aquesta Convenció va ésser ratificada per l'Estat el 23 de novembre de 2007 (*BOE*, núm. 96, de 21 d'abril de 2008), i també el seu Protocol facultatiu d'aplicació (*BOE*, núm. 97, de 22 d'abril de 2008). Quan s'ha considerat d'interès, també s'ha fet referència a altra normativa.

D'acord amb això, els objectius de l'informe encarregat són els següents:

- Informar sobre el canvi de model que implica l'entrada en vigor de la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat.
- Informar, analitzar i valorar els impactes de la Convenció en relació amb determinats àmbits a la ciutat de Barcelona:
 - Accessibilitat física i mobilitat.
 - Accessibilitat comunicativa.
 - Habitatge.
 - Autonomia personal i vida independent.

- Educació.
- Treball i ocupació.
- Cultura, esports i lleure.
- Participació i promoció associativa.
- Recerca i coneixement.
- Fer recomanacions i propostes.

La metodologia ha implicat la realització d'una anàlisi descriptiva dels programes implementats aquests darrers anys, contextualitzats sobre la base del document *Barcelona una ciutat per a tothom*, publicació de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMD), que engloba l'activitat de la ciutat en aquesta matèria els darrers trenta anys i d'acord amb l'actual Programa d'Actuació Municipal (PAM) 2008-2011, així com els programes anuals de l'IMD. Així mateix, i com a material de treball, s'han usat les darreres Memòries anuals de l'IMD i la documentació municipal disponible sobre els diferents programes a la web de l'Ajuntament. L'anàlisi valorativa s'ha executat a la llum de la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat de les Nacions Unides. El darrer apartat d'aquest informe recull també un seguit de propostes d'actuació. El Pla de treball s'ha estès des de l'1 de setembre de 2010 fins al 15 de desembre de 2010.

Atès que actualment les polítiques públiques de l'Ajuntament de Barcelona es regeixen pel Programa d'Actuació Municipal (PAM) 2008-2011, aquest informe es basa en els seus objectius i té en compte, especialment, la seva missió com a criteri orientador: «avançar cap a la plena autonomia de les persones amb discapacitat, per mitjà de l'accessibilitat física i comunicativa, la garantia d'accés a habitatges accessibles i assequibles, i l'atenció i promoció social, educativa i laboral».

1. El nou model de la Convenció

El propòsit de la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat és «promoure, protegir i assegurar el gaudi ple, i en condicions d'igualtat, de tots els drets humans i llibertats fonamentals per totes les persones amb discapacitat i promoure el respecte de la seva dignitat inherent». El seu objectiu és obrir noves perspectives per a la minoria més nombrosa del món, tot garantint que gaudeixi dels mateixos drets i oportunitats que la resta de la ciutadania.

La Convenció és el primer tractat de drets humans del segle XXI. El resultat de tres anys de negociacions en què han participat la societat civil, els governs, les institucions nacionals de drets humans i les organitzacions internacionals. La seva aprovació implica una evolució en la concepció de totes les qüestions que afecten la discapacitat, en incorporar un canvi d'actitud que vol aconseguir que la societat reconegui que tots els éssers humans han de tenir l'oportunitat d'exercir els seus drets en un règim d'igualtat d'oportunitats.

El concepte de *persones amb discapacitat* s'aplica a la Convenció a totes aquelles persones que «tinguin deficiències físiques, mentals, intel·lectuals o sensorials a llarg termini que, en interaccionar amb diverses barreres, puguin impedir la seva participació plena i efectiva en la societat, en igualtat de condicions amb les altres». Aquesta definició no evita, però, que també puguin acollir-se a la protecció d'aquest text jurídic totes aquelles persones amb discapacitat que ja estiguin emparades per la legislació nacional respectiva.

D'acord amb el model social que planteja la Convenció, el concepte de discapacitat depèn sovint de les barreres de l'entorn. Per exemple: una persona amb greus dificultats visuals esdevindrà una persona amb discapacitat en una societat on no hi ha possibilitat d'accedir a unes lents correctores. O una persona amb cadira de rodes no pot exercir el seu dret al treball, no perquè no tingui capacitat per accedir a una professió determinada, sinó perquè li ho impedeixen les barreres físiques de l'entorn. La discapacitat és doncs, un concepte dinàmic que canvia i s'interpreta d'acord amb les percepcions i les realitats contextuais.

Els redactors de la Convenció van entendre el caràcter evolutiu de la discapacitat i van considerar que aquesta és més el resultat de la interacció de la persona i el seu entorn, que no pas quelcom que radica en la persona com el resultat d'una deficiència. El fet substancial, i que justifica la raó de ser de la Convenció, és que les persones amb discapacitat veuen com se'ls neguen sistemàticament els drets: el dret a rebre una educació, el dret a traslladar-se lliurement, el dret a tenir accés a la informació, el dret a anar a votar, el dret a obtenir una feina (malgrat la preparació), o el dret essencial a prendre decisions.

La Convenció no reconeix drets humans nous, sinó que aclareix aquelles obligacions i aquells deures que tenen els poders públics per tal de garantir que totes les persones puguin fer un exercici igual dels drets. Assenyala allí on cal realitzar adaptacions per tal que les persones, totes les persones, fins i tot les persones amb discapacitat, puguin exercir els seus drets en un règim d'igualtat d'oportunitats.

La Convenció delimita conceptes importants i que cal tenir presents al llarg de tot aquest informe:

La *comunicació* inclourà els llenguatges, la visualització de textos, el braille, la comunicació tàctil, els macrotipus, els dispositius multimèdia de fàcil accés i també el llenguatge escrit, els sistemes auditius, el llenguatge senzill, els mitjans de veu digitalitzada i altres formes, mitjans i formats augmentatius o alternatius de comunicació, inclosa la tecnologia de la informació i les comunicacions de fàcil accés.

Per *llenguatge* s'entendrà tant el llenguatge oral com la llengua de signes i altres formes de comunicació no verbal.

Per *discriminació per motius de discapacitat* s'entendrà qualsevol distinció, exclusió o restricció per motius de discapacitat que tingui el propòsit o l'efecte d'obstaculitzar o deixar sense efecte el reconeixement, gaudi o exercici, en igualtat de condicions, de tots els drets humans i llibertats fonamentals en els àmbits polític, econòmic, social, cultural, civil o d'altre tipus. Inclou totes les formes de discriminació, entre elles, la denegació d'ajustaments raonables.

Per *ajustaments raonables* s'entendran les modificacions i adaptacions necessàries i adequades que no imposin una càrrega desproporcionada o indeguda, quan es requereixin en un cas particular, per garantir a les persones amb discapacitat el gaudi o exercici, en igualtat de condicions amb les altres, de tots els drets humans i llibertats fonamentals.

Per *disseny universal* s'entendrà el disseny de productes, entorns, programes i serveis que puguin utilitzar totes les persones, en la major mesura possible, sense necessitat d'adaptació ni disseny especialitzat. El disseny universal no exclourà les ajudes tècniques per a grups particulars de persones amb discapacitat, quan calgui.

Finalment, i a efectes de contextualització, cal recordar que segons els articles 49 i 9.2 de la Constitució espanyola, així com l'article 40.5 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, els poders públics estan obligats a garantir la protecció jurídica de les persones amb discapacitat i a promoure'n la integració social, econòmica i laboral de manera específica.

2. El Programa d'Actuació Municipal (PAM) 2008-2011 i el Programa de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat 2010

El punt 5.4 del Programa d'Actuació Municipal (PAM) de l'Ajuntament de Barcelona es refereix específicament a les persones amb discapacitat. A l'encapçalament estableix la seva missió de la manera següent:

Avançar cap a la plena autonomia de les persones amb discapacitat, per mitjà de l'accessibilitat física i comunicativa, la garantia d'accés a habitatges accessibles i assequibles, i l'atenció i promoció social, educativa i laboral.

D'acord amb aquesta missió, el PAM estableix fins a sis objectius, que constitueixen el marc prioritari d'actuació de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMD). En coordinació amb aquest plantejament, el Programa de l'IMD per a l'any 2010 estableix els objectius següents:

1. Accessibilitat física i mobilitat

Es tracta d'un conjunt d'actuacions dirigides a garantir, per a totes les persones, l'accés i la utilització —en condicions de màxima autonomia i igualtat— de l'espai urbà, amb els seus elements i mobiliari; dels edificis, equipaments, instal·lacions públiques i/o de pública concurrència; i dels serveis de transport públic, de cara a l'exercici efectiu del dret a la mobilitat de les persones amb discapacitat.

2. Accessibilitat comunicativa

Contempla les actuacions dirigides a garantir l'accessibilitat comunicativa, en especial a les persones amb discapacitat sensorial. Actuacions que han de garantir l'accessibilitat a la informació, els tràmits, les gestions municipals i les activitats culturals.

3. Habitatge

Prioritzar les actuacions dirigides a promoure habitatges assequibles i accessibles, adaptats, amb la incorporació de la domòtica i altres ajudes tècniques.

4. Autonomia personal i vida independent

Actuacions dirigides a fomentar l'autonomia personal i la vida independent de les persones amb discapacitat per mitjà de serveis que facin possible la vida quotidiana, l'accés a l'educació, al treball, a la salut, a la pràctica esportiva i al lleure. També inclou actuacions dirigides al desplegament de la xarxa d'equipaments i serveis socials per a persones amb discapacitat.

5. Participació ciutadana i associacionisme

Es tracta d'un conjunt d'actuacions dirigides a promoure la participació ciutadana de les persones amb discapacitat i donar suport a la promoció de l'associacionisme.

6. Recerca i coneixement

Es tracta d'un conjunt d'actuacions per potenciar el coneixement de la realitat i dels problemes de les persones amb discapacitat, per a l'estudi, l'anàlisi i el disseny de projectes innovadors.

Aquests objectius pauten el disseny i la implementació dels diferents programes municipals. A partir d'aquests objectius, i a efectes metodològics, es desenvoluparà l'estructura d'aquest informe.

3. Accessibilitat, conceptes generals

El preàmbul de la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat es refereix a l'accessibilitat com una qüestió fonamental, i ho fa d'acord amb el redactat següent:

v) Reconeixent la importància de l'accessibilitat a l'entorn físic, social, econòmic i cultural, a la salut i l'educació, i a la informació i les comunicacions, perquè les persones amb discapacitat puguin gaudir plenament de tots els drets humans i les llibertats fonamentals;

L'accessibilitat forma part dels principis generals de la Convenció, d'acord amb el redactat de l'article 3f, i és objecte de tractament específic a l'article 9 quan declara:

Article 9. Accessibilitat

1. Amb la finalitat que les persones amb discapacitat puguin viure de forma independent i participar plenament en tots els aspectes de la vida, els estats part adoptaran les mesures pertinents per assegurar l'accés de les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions amb les altres, a l'entorn físic, el transport, la informació i les comunicacions, inclosos els sistemes i les tecnologies de la informació i les comunicacions, i a altres serveis i instal·lacions oberts al públic o d'ús públic, tant en zones urbanes com rurals. Aquestes mesures, que inclouran la identificació i l'eliminació d'obstacles i barreres d'accés, s'aplicaran, entre altres coses, a:

a) Els edificis, les vies públiques, el transport i altres instal·lacions exteriors i interiors, com ara escoles, habitatges, instal·lacions mèdiques i llocs de treball.
b) Els serveis d'informació, comunicacions i d'altre tipus, inclosos els serveis electrònics i d'emergència.

2. Els estats part també adoptaran les mesures pertinents per:

a) Desenvolupar, promulgar i supervisar l'aplicació de normes mínimes i directrius sobre l'accessibilitat de les instal·lacions i els serveis oberts al públic o d'ús públic.

b) Assegurar que les entitats privades que proporcionen instal·lacions i serveis oberts al públic o d'ús públic tinguin en compte tots els aspectes de llur accessibilitat per a les persones amb discapacitat.

c) Oferir formació a totes les persones involucrades en els problemes d'accessibilitat a què s'enfronten les persones amb discapacitat.

d) Dotar els edificis i altres instal·lacions obertes al públic de senyalització en braille i en formats de fàcil lectura i comprensió.

e) Oferir formes d'assistència humana o animal i intermediaris, inclosos guies, lectors i intèrprets professionals de la llengua de signes, per facilitar l'accés a edificis i altres instal·lacions obertes al públic.

f) Promoure altres formes adequades d'assistència i suport a les persones amb discapacitat per assegurar el seu accés a la informació.

g) Promoure l'accés de les persones amb discapacitat als nous sistemes i tecnologies de la informació i les comunicacions, fins i tot a Internet.

h) Promoure el disseny, el desenvolupament, la producció i la distribució de sistemes i tecnologies de la informació i les comunicacions accessibles en una etapa primerenca, amb l'objectiu que aquests sistemes i tecnologies siguin accessibles al menor cost.

L'accessibilitat és, doncs, primordial per tal que les persones amb discapacitat puguin viure de forma independent i participar plenament en tots els aspectes de la vida. El dret a l'accessibilitat és un dret essencial, sense el qual no es poden fer efectius altres drets, i el seu assoliment és fonamental per a la plena participació de totes les persones en la societat.

Aquesta accessibilitat que es reclama s'aplica a tot, també a les noves tecnologies i a la informació. Implica una aposta pel disseny universal o disseny per a tothom, aquell que, d'acord amb els mateixos termes que usa la Convenció, fa que els productes, els entorns, els programes i els serveis, els puguin utilitzar totes les persones, en la major mesura possible, sense necessitat d'adaptació ni de disseny especialitzat.

Afrontar l'accessibilitat des de la perspectiva de les polítiques públiques implica un repte que passa per entendre'n el caràcter troncal. No es tracta només d'eliminar barreres físiques sinó d'assumir totes les vessants que implica la seva protecció. Es tracta d'un dret bàsic, l'incompliment del qual comporta automàticament discriminació. Per al seu assoliment cal desenvolupament normatiu, però també cal formació i sensibilització.

D'acord amb la Convenció de les Nacions Unides els poders públics han d'adoptar totes les mesures pertinents per assegurar l'accés de les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions amb les altres, a l'entorn físic, el transport, la informació i les comunicacions, inclosos els sistemes i les tecnologies de la informació i les comunicacions, i a altres serveis i instal·lacions oberts al públic o d'ús públic, tant en zones urbanes com rurals.

Fer-ho passa no només per eliminar barreres, sinó per introduir el concepte del disseny universal. L'avantatge que implica fer un disseny per a tothom és que se'n beneficia potencialment tota la ciutadania (persones grans, nens i nenes, persones que usen carros o cotxets, etc.) i no només les persones amb discapacitat.

Adaptar-se a aquesta realitat exigeix una previsió, que en l'àmbit de les polítiques públiques, i quan es dóna, mostra el nivell de qualitat d'una societat.

3.1. Accessibilitat física i mobilitat

3.1.1. Accessibilitat física a l'espai públic

3.1.1.1. Descripció

Pel que fa a l'accessibilitat física a l'espai públic, la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat estableix que aquesta inclou totes les mesures en relació amb:

- a) Els edificis, les vies públiques, el transport i altres instal·lacions exteriors i interiors, com ara escoles, habitatges, instal·lacions mèdiques i llocs de treball.
- b) Els serveis d'informació, comunicacions i d'altre tipus, inclosos els serveis electrònics i d'emergència.

I a més, i d'acord amb la Convenció, cal que els poders públics desenvolupin i supervisin l'aplicació de normes i directrius en relació amb totes les instal·lacions i els serveis oberts al públic o d'ús públic per tal que es tinguin en compte tots els aspectes de llur accessibilitat en relació amb les persones amb discapacitat.

D'acord amb aquest plantejament, els governs municipals han de tenir en compte que no només els edificis públics com ara els hospitals, sinó també tots aquells edificis on estan instal·lats serveis d'ús públic com ara bancs o caixes, hipermercats, comerços, farmàcies, serveis de salut, etc. tinguin previstos elements d'accessibilitat.

En relació amb aquesta obligació, cal dotar els edificis i altres instal·lacions obertes al públic de senyalització en braille o en àudio, en formats de lectura fàcil i comprensió, així com oferir formes d'assistència humana o animal i intermediaris, inclosos guies, lectors i intèrprets professionals de la llengua de signes i nous sistemes i tecnologies de la informació per facilitar-hi l'accés.

L'Ajuntament de Barcelona, especialment sensible en matèria d'accessibilitat física, no només ha endegat diversos projectes, sinó que també presenta, a hores d'ara, uns resultats concrets. Des de l'any 1977, en què es construeixen els primers guais de vianants a les voreres per tal de facilitar la mobilitat de les persones amb cadira de rodes, fins a l'any 1990, en què s'arriba a l'anomenat Gual Barcelona, que s'anirà implantant progressivament a tota la ciutat. L'any 1979 es va construir la primera rampa d'accés a un edifici públic municipal i el 1989 l'Ajuntament va preveure en els seus pressupostos una partida específica per a la supressió de barreres arquitectòniques. L'any 1996 s'aprova el Pla d'Accessibilitat de Barcelona 1997-2006, que afectarà la via pública, els edificis municipals i els transports. El 2001 es redacta el Pla d'Accessibilitat de Parcs i Jardins, que s'ha de posar en marxa i completar durant els vuit anys següents.

L'any 2004 l'IMD publica el llibre *Bon disseny i per a tothom*, i recull en aquest sentit els plantejaments de la Convenció anys abans de l'entrada en vigor d'aquest text jurídic. L'any 2005 s'inicia l'estudi de l'accessibilitat de vint-i-tres espais públics d'especial interès turístic, actualment disponible a la web següent www.barcelonaturisme.cat. En el marc de l'any del comerç, s'inicia la campanya de sensibilització del petit comerç, que s'allarga fins al 2007. L'any 2008 hi ha 42.557 guais de vianants i 1.046 quilòmetres de carrers accessibles a Barcelona.

En l'actualitat podem dir que:

- a) El 98% de la via pública de la ciutat de Barcelona és accessible. La via pública d'una ciutat és l'espai que envolta els edificis i que permet la mobilitat de les persones i la seva utilització per a diferents activitats dins d'unes normes d'ús establertes.
- b) Les sis platges del municipi són accessibles, amb actuacions com ara passejeres fins a l'aigua, dutxes adaptades, reserves d'aparcament, etc.

c) Els contenidors estan adaptats per a tothom. Faciliten l'ús de tots els elements de recollida de residus, independentment de l'alçada, força física, edat o discapacitat. Dels prop de vint-i-set mil contenidors desplegats per tota la ciutat, es calcula que entre un 10% i un 12% es troben en punts amb alguna dificultat per l'accessibilitat, especialment al districte de l'Eixample, que concentra més presència de xamfrans. Per això en aquests moments l'Ajuntament té previst estudiar amb les entitats i els col·lectius de persones amb discapacitat la millora de la ubicació dels nous contenidors per garantir-ne l'accessibilitat a totes les persones, des de la vorera i des del carrer.

d) Hi ha deu àrees de jocs infantils accessibles i integradores, una a cadascun dels districtes municipals. En aquestes àrees, tots els infants, amb discapacitat o sense, poden gaudir de l'espai, ja sigui ajudats pels seus tutors o de manera independent.

Finalment i en relació amb l'accessibilitat, cal esmentar que la ciutat de Barcelona ha resultat finalista al premi Ciutat Accessible de la Comissió Europea, un projecte destinat a promocionar i premiar les ciutats amb més de cinquanta mil habitants que han posat en marxa iniciatives exemplars en matèria d'accessibilitat a l'entorn urbà.

3.1.1.2. Valoració

D'acord amb les estadístiques del Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya,¹ a la ciutat de Barcelona hi ha 112.875 persones amb discapacitat. D'aquestes, 66.300 tenen discapacitat física.

Un element fonamental per a la inclusió i la participació de totes les persones a la ciutat consisteix a suprimir les barreres físiques. Des de fa temps, l'Ajuntament de Barcelona està compromès amb aquest plantejament i d'acord amb això ha realitzat actuacions concretes en el si del seu àmbit competencial.

Volem esmentar però que, si bé les actuacions endegades en matèria d'accessibilitat i eliminació de barreres arquitectòniques a la ciutat són molt importants, per seguir treballant en aquesta línia i adequar-se a la Convenció, cal que s'incorporin també actuacions dirigides a garantir el nivell d'accessibilitat suficient (entenen amb aquesta expressió aquell que potencialment permet un accés en igualtat de condicions als serveis públics), i, d'una altra banda, l'ús d'edificis, equipaments, i instal·lacions, no directament municipals, però sí de pública concurrència per totes les persones.

Les campanyes de divulgació i les ajudes econòmiques per millorar l'accessibilitat als comerços realitzades per l'Ajuntament són, sens dubte, una aportació a aquest requeriment. A Barcelona, municipi amb més de trenta-cinc mil llicències de comerç² i on la realitat comercial constitueix una de les activitats econòmiques principals, la complicitat en relació amb els resultats obtinguts en aquest àmbit entre el sector i el poder municipal és fonamental. Si es vol una ciutat internacional de compres i turisme de primer ordre³ cal treballar-ho expressament. L'accessibilitat, exigència de dret de la Convenció, és per a tota la ciutadania i en relació amb tots els serveis.

En els darrers anys, els programes de l'Ajuntament de Barcelona assumeixen aquesta idea estratègica. Un darrer exemple, per acabar: les voreres que es cons-

1. Xifres absolutes a juny del 2010, informació disponible a la web del Departament d'Acció Social i Ciutadania [consulta: 24/11/2010].

2. Dades extretes de la web de l'Ajuntament de Barcelona: http://w3.bcn.cat/comerc/0,4022,429373301_471831241_1,00.html [consulta: 24/11/2010].

3. D'acord amb la terminologia emprada en el document de l'Ajuntament Barcelona, Ciutat i Comerç: <http://w3.bcn.cat/fitxers/comerc/barcelonaciutat/comerc72.119.pdf> [consulta: 24/11/2010].

trueixen ja d'inici enrasades amb la calçada i amb un pendent màxim del 2%, o la cobertura de l'escocell dels arbres.

3.1.2. Mobilitat

3.1.2.1. Descripció

El dret a la mobilitat és un dret essencial i bàsic. Els municipis tenen competències importants en aquest camp, atès que han de treballar per fer efectiu el seu compliment en relació amb tota la ciutadania.

L'article 20 de la Convenció se n'ocupa expressament, de la manera següent:

Article 20. Mobilitat personal

Els estats part adoptaran mesures efectives per assegurar que les persones amb discapacitat gaudeixin de mobilitat personal amb la major independència possible, entre elles:

- a) Facilitar la mobilitat personal de les persones amb discapacitat en la forma i en el moment que desitgin a un cost assequible.
- b) Facilitar l'accés de les persones amb discapacitat a formes d'assistència humana o animal i intermediaris, tecnologies de suport, dispositius tècnics i ajuts per a la mobilitat de qualitat, fins i tot posant-los a la seva disposició a un cost assequible.
- c) Oferir a les persones amb discapacitat i al personal especialitzat que treballi amb aquestes persones capacitació en habilitats relacionades amb la mobilitat.
- d) Encoratjar les entitats que fabriquen ajuts per a la mobilitat, dispositius i tecnologies de suport a tenir en compte tots els aspectes de la mobilitat de les persones amb discapacitat.

El Programa de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat de l'any 2010 entén que l'accessibilitat física i la mobilitat són un conjunt d'actuacions dirigides a garantir l'accés i la utilització —en condicions de màxima autonomia i igualtat— de l'espai urbà, amb els seus elements i mobiliari; dels edificis, equips, instal·lacions públiques i/o de pública concurrència; i dels serveis de transport públic, de cara a l'exercici efectiu del dret a la mobilitat de les persones amb discapacitat. S'hi inclouen des d'actuacions directes de l'Ajuntament fins a col·laboracions amb altres òrgans i entitats del territori.

Val a dir que l'estratègia de l'Ajuntament de Barcelona en aquest punt s'inserix plenament en la línia que marca la Convenció de les Nacions Unides.

L'any 1978 es van posar en circulació els primers microbusos adaptats per a persones amb dificultats de mobilitat greus i es va crear el Servei Públic de Transport Especial, «porta a porta». L'any 1991 es posa en circulació el primer taxi adaptat, i l'any 1998 s'instal·len quaranta-vuit plataformes d'accés als autobusos de la xarxa de la ciutat, iniciant un procés que, l'any 2006, permet dir que el transport públic col·lectiu de superfície de la ciutat és accessible al 100%. L'any 2006 s'edita el *Manual de bastides. Mobilitat i accessibilitat*, i l'any 2008 s'inicien els plans de reserves públiques d'aparcament.

L'aposta per la mobilitat és una eina essencial en la lluita contra la discriminació. En aquest sentit, i pel que fa a l'àmbit municipal, és fonamental assegurar que el transport públic garanteixi la mobilitat de tota la ciutadania. La introducció de criteris d'accessibilitat en el transport permet que totes les persones puguin fer-ne ús. A Barcelona s'ha treballat molt en aquest àmbit.

Així en l'actualitat trobem que:

- Hi ha 71 taxis adaptats.
- En el cas de la xarxa d'autobusos, les 109 línies, amb un parc mòbil de 1.086 vehicles, tenen el 100% de la flota⁴ accessible per a persones amb mobilitat reduïda. La xarxa està formada per vehicles de nivell baix en la seva totalitat i disposa de rampes retràctils d'embarcament que faciliten l'accés a l'autobús a persones que usen cadira de rodes. Per tal de garantir la seguretat, hi ha uns espais reservats que, mitjançant cinturons de seguretat, permeten l'ancoratge de les cadires de rodes per evitar els desplaçaments perillosos. També s'han introduït millores en els sistemes d'informació de la xarxa d'autobús, amb la instal·lació del Sistema d'Informació a l'Usuari (SIU) a 480 autobusos i la instal·lació de pantalles amb informació a l'usuari a 153 marquesines.
- En el cas del metro, el 83% de les estacions de Barcelona són accessibles. Des de l'any 1992, totes les estacions que es construeixen o reabiliten introdueixen elements que hi garanteixen l'accessibilitat. Les línies 2 i 11 —les de construcció més recent— permeten que les persones amb problemes de mobilitat, persones grans o persones que es desplacen amb cotxets, carrets de la compra, equipatges, etc., puguin accedir a l'andana de l'estació a través d'ascensors que comuniquen el carrer amb l'andana. Les noves màquines de venda de bitllets, dissenyades i construïdes garantint els criteris d'accessibilitat, disposen d'un moble ergonòmic, que possibilita que les persones que es desplacen amb cadira de rodes o les de menor alçada puguin efectuar la compra del bitllet autònomament. La situació de les estacions l'any 2010 és la següent:

Accessibilitat al metro

	n	%
Estacions amb ascensor	114	83
Estacions de metro totalment adaptades (ascensor i sobreelevació/rampa per al <i>gap</i>)	109	79
Estacions en obres	6	4
Estacions en projecte	18	13
Total d'estacions	138	

- A la ciutat de Barcelona existeix el Servei Públic de Transport Especial de l'Entitat Metropolitana del Transport (EMT) i l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (IMD) com a servei complementari que s'utilitza quan els vehicles del transport públic regular o els itineraris no són accessibles per a persones amb mobilitat reduïda que presenten dificultats de desplaçament especials. L'any 2009 es van realitzar 292.495 viatges. El disseny d'aquest servei també coincideix amb el que diu l'article 20b de la Convenció quan estableix que cal facilitar l'accés de les persones amb discapacitat a formes d'assistència i ajuts per a la mobilitat de qualitat, fins i tot posant-los a la seva disposició a un cost assequible.

4. Dades extretes del web de Transports Municipals de Barcelona: http://www.tmb.cat/es_ES/tmb/queestmb/transports.jsp [consulta: 12/11/2010].

- El Pla de reserves públiques d'aparcaments implica l'existència d'un programa de previsió en aquest sentit i la seva projecció ha de seguir materialitzant-se i creixent per tal d'assolir uns resultats de màxims, tal i com postula la Convenció de les Nacions Unides.

3.1.2.2. Valoració

El dret a la mobilitat, sobretot des de la perspectiva de les polítiques municipals, és un dret essencial. Implica dotar la ciutat de les infraestructures, els vehicles i els serveis necessaris per garantir-ne el compliment. I implica també, a partir de la Convenció, que aquestes previsions es realitzin amb un plantejament integrador, que assumeixi la diversitat de les necessitats ciutadanes i la seva pluralitat.

Per complir vàlidament la Convenció, l'Ajuntament de Barcelona ha de seguir treballant en la mateixa línia estratègica iniciada i aprofundir amb actuacions com les esmentades amb anterioritat.

Es tracta de facilitar la mobilitat personal de les persones amb discapacitat per tal de garantir-ne l'autonomia i, per tant, en la forma i en el moment que aquestes persones ho desitgin. La demanada d'un cost assequible també s'insereix en els plantejaments de la Convenció.

D'altra banda, i d'acord amb el que postula aquest text internacional, cal afavorir la implementació de tecnologies de suport, dispositius tècnics i ajuts per a la mobilitat de qualitat. En aquest sentit, aspectes com ara els validadors instal·lats als autobusos de la ciutat de Barcelona, que emeten missatges acústics i visuals per garantir que les persones amb discapacitats visuals i/o auditives puguin interactuar amb la màquina, i saber si la validació del bitllet ha estat correcta, són mesures que van en aquesta direcció. Cal esmentar també, i com a exemple, el fet que els polsadors de sol·licitud de parada d'autobús s'han dissenyat per estar situats a una alçada més baixa del que és habitual, cosa que permet assegurar l'exercici del dret a la mobilitat per als usuaris i les usuàries amb discapacitat.

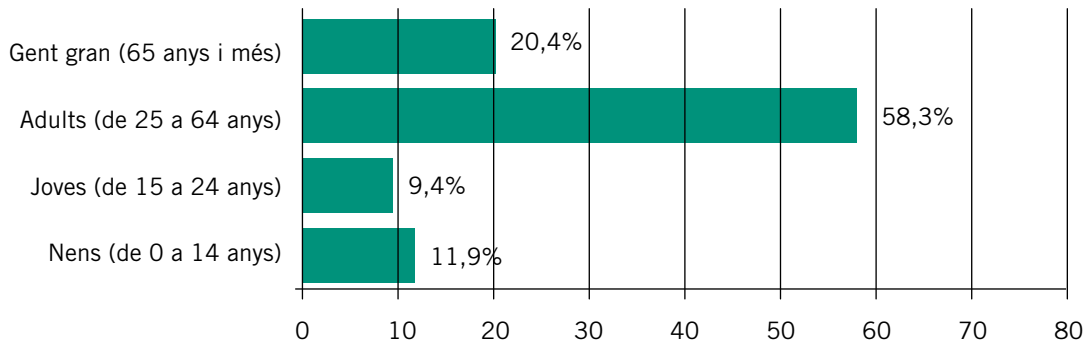
És important tenir en compte que el dret a la mobilitat es pot veure vulnerat quan —per exemple en relació amb el transport públic— es produeixen entrebancs per obres, manca d'infoaccessibilitat, dificultats en els canvis de línia o imprevistos per suspensió del servei sense alternatives, que són especialment feixucs per a les persones amb mobilitat reduïda.

Per això, i per tal de garantir el dret a la mobilitat, cal optar per plantejaments integrals que impliquin tenir present la pluralitat de les persones usuàries dels serveis públics, així com apostar pel disseny accessible o disseny universal. Per exemple –i en relació amb aquest plantejament– resulten òptimes i podem destacar aquí les actuacions realitzades per l'Ajuntament de Barcelona en relació amb les plataformes a les parades d'autobús o la minimització de la distància entre l'andana i els vagons de metro.

Fer-ho així, amb aquesta perspectiva, no només permet garantir el compliment de la Convenció sinó que també representa un benefici per a tota la ciutadania. Les persones grans, els infants, i tothom que, per algun motiu té una mobilitat reduïda de forma puntual, també es beneficia de les mesures que es plantegen a partir de la Convenció. Arguments especialment importants per a una ciutat que, com Barcelona, té unes dades d'estructura de la població que reflecteixen l'existència elevada d'una població adulta i de gent gran (78,70%).⁵

5. Dades 2009 extretes del web de l'Ajuntament de Barcelona, a <http://www.bcn.es/estadistica/catala/dades/sintesi/images/sintesi1.pdf> [consulta: 12/11/2010].

Estructura de la població, 2009

3.2. Accessibilitat comunicativa

3.2.1. Descripció

La Convenció ens diu en el seu article 9, que amb

la finalitat que les persones amb discapacitat puguin viure de forma independent i participar plenament en tots els aspectes de la vida, cal que els poders públics adoptin les mesures pertinents per assegurar l'accés de les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions a [...] la informació i les comunicacions, inclosos els sistemes i les tecnologies de la informació i les comunicacions, i a altres serveis i instal·lacions oberts al públic o d'ús públic, tant en zones urbanes com rurals.

Això inclou en tot cas

els serveis d'informació, comunicacions i d'altres tipus, inclosos els serveis electrònics i d'emergència.

Tot això es concreta en la necessitat d'oferir:

[...] formes d'assistència humana o animal i intermediaris, inclosos guies, lectors i intèrprets professionals de la llengua de signes, per facilitar l'accés a edificis i altres instal·lacions obertes al públic.

f) Promoure altres formes adequades d'assistència i suport a les persones amb discapacitat per assegurar el seu accés a la informació.

g) Promoure l'accés de les persones amb discapacitat als nous sistemes i tecnologies de la informació i les comunicacions, fins i tot a Internet.

h) Promoure el disseny, el desenvolupament, la producció i la distribució de sistemes i tecnologies de la informació i les comunicacions accessibles en una etapa primerenca, amb l'objectiu que aquests sistemes i tecnologies siguin accessibles al menor cost.

Per la seva banda, l'article 21 d'aquest text també s'hi refereix de la manera següent:

Article 21. Llibertat d'expressió i d'opinió i accés a la informació

Els estats part adoptaran totes les mesures pertinents perquè les persones amb discapacitat puguin exercir el dret a la llibertat d'expressió i opinió, inclosa la llibertat d'aconseguir, rebre i facilitar informació i idees en igualtat de condicions amb les altres i mitjançant qualsevol forma de comunicació que triïn d'acord amb la definició de l'article 2 d'aquesta Convenció, entre elles:

- a) Facilitar a les persones amb discapacitat informació dirigida al públic en general, de manera oportuna i sense cost addicional, en formats accessibles i amb les tecnologies adequades als diferents tipus de discapacitat.
- b) Acceptar i facilitar la utilització de la llengua de signes, el braille, les formes, mitjans, i formats augmentatius i alternatius de comunicació i totes les altres formes, mitjans i formats de comunicació accessibles que triïn les persones amb discapacitat en les seves relacions oficials.
- c) Encoratjar les entitats privades que prestin serveis al públic en general, fins i tot mitjançant Internet, a proporcionar informació i serveis en formats que les persones amb discapacitat puguin utilitzar i als quals tinguin accés.
- d) Encoratjar els mitjans de comunicació, inclosos els que subministren informació a través d'Internet, perquè facin que els seus serveis siguin accessibles per a les persones amb discapacitat.
- e) Reconèixer i promoure la utilització de llengües de signes.

Per *comunicació* cal entendre la que defineix l'article 2 quan diu que inclourà els llenguatges, la visualització de textos, el braille, la comunicació tàctil, els macrotipus, els dispositius multimèdia de fàcil accés, i també el llenguatge escrit, els sistemes auditius, el llenguatge senzill, els mitjans de veu digitalitzada i altres formes, mitjans i formats augmentatius o alternatius de comunicació, inclosa la tecnologia de la informació i les comunicacions de fàcil accés.

El dret a l'accessibilitat comunicativa té una doble vessant: per una banda, té un caràcter substantiu i es concreta en el dret a la llibertat d'expressió, d'opinió i d'accés a la informació, inclosa la llibertat d'aconseguir, rebre i facilitar informació i idees en igualtat de condicions amb les altres persones i mitjançant qualsevol forma de comunicació; per una altra, té un caràcter instrumental, ja que permet l'exercici de molts altres drets reconeguts i exigibles a la llum de la Convenció.

Barcelona comença les seves actuacions en matèria d'accessibilitat comunicativa als anys vuitanta del segle xx. Podem marcar l'inici l'any 1981, amb la instal·lació del primer semàfor sonor per a persones amb discapacitat visual. Aquesta iniciativa es consolida l'any 1998 amb la instal·lació de 708 semàfors sonors amb un sistema que fa que s'activin quan la persona amb discapacitat visual prem un comandament a distància.

L'any 1990 es crea a Barcelona la primera comissió de treball sobre la comunicació de les persones amb discapacitat sensorial auditiva i visual, comissió que comença a promoure la instal·lació de telèfon de text als serveis d'atenció al públic. L'any 1998, disset serveis municipals d'atenció telefònica a la ciutadania ja disposen de dispositius per a persones amb discapacitat auditiva (DTS). Posteriorment, s'implementen sistemes basats en l'ús de SMS o correu electrònic com a alternativa al telèfon.

L'any 2002 es desenvolupa el projecte d'informació *Barcelona accessible* dins de la xarxa municipal a Internet, amb un disseny accessible, en el qual progressivament es va incorporant informació de totes les actuacions i els esdeveniments municipals relacionats amb les persones amb discapacitat.

L'any 2004 s'elabora el document *La comunicació amb les persones amb disminució als serveis municipals d'atenció al públic*. També volem remarcar l'edició de la publicació anomenada «Accessibilitat Comunicativa. Recull de Bones Pràctiques», que va realitzar l'IMD l'any 2008 amb el suport de la Diputació de Barcelona. Aquest document recull un seguit de bones pràctiques en aquest àmbit, i reconeix que un dels reptes que han d'afrontar els governs locals és el de les barreres de comunicació amb «l'objectiu de garantir-hi l'accessibilitat en totes les formes que adopta: en les informacions que trobem a l'entorn urbà i al transport, en la informació al ciutadà, o en l'accés a les activitats artístiques i culturals».

Darrerament, i per continuar esmentant actuacions destacables, Barcelona adapta el servei de teleassistència per a persones amb dificultats de comunicació mitjançant un dispositiu que s'afegeix a l'aparell tradicional, que funciona com un sistema de comunicació per veu, i que ara permet a persones amb discapacitat auditiva o amb dificultats de parla utilitzar la teleassistència garantint d'aquesta manera una comunicació adaptada a les seves necessitats.⁶

En general les actuacions municipals referents a l'accessibilitat en la seva vessant comunicativa han estat importants especialment en dos àmbits: d'una banda, en l'aplicació de mesures d'accessibilitat en actes públics municipals (transcripció escrita en pantalla, intèrpret de llengua de signes i ajudes tècniques), i de l'altra, en actuacions culturals i d'oci de la ciutat.

Un exemple: algunes de les actuacions municipals de foment de l'accessibilitat en actes culturals han estat les següents:

- Festes de la Mercè. Consolidació de les mesures d'accessibilitat en els actes principals de la Mercè: interpretació en llengua de signes i subtitulació en l'acte del pregó al Saló de Cent i a la plaça de Sant Jaume.
- Cavalcada de Reis. El pregó dels Reis ha tingut interpretació en llengua de signes i s'han mantingut les reserves d'espai per a persones amb discapacitat.
- S'ha dotat diferents equipaments amb anell magnètic. I s'ha adquirit un anell magnètic portàtil per tal que pugui ser utilitzat per diferents serveis. A més, s'han senyalitzat els equipaments municipals amb el símbol que il·lustra aquesta informació.
- Pel que fa als teatres de la ciutat, s'han programat funcions de teatre amb mesures d'accessibilitat comunicativa en el marc del Festival Grec, del Teatre Lliure o del Centre Cívic de les Corts.
- S'han editat diferents butlletins accessibles i les biblioteques s'han dotat de material tiflotècnic.
- També s'ha implementat la web Barcelona Accessible (www.bcn.cat/accessible) dins de la pàgina web municipal, amb un disseny accessible sense obstacles visuals ni tecnològics per al nombre més gran possible de persones usuàries.

6. Informació extreta del dossier de premsa de l'Ajuntament de Barcelona, de 26 d'octubre de 2010, disponible a la pàgina web municipal.

3.2.2. Valoració

El Programa de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat de l'any 2010 estableix que l'accessibilitat comunicativa contempla les actuacions dirigides a garantir-la en especial a les persones amb discapacitat sensorial, actuacions que han de garantir l'accessibilitat a la informació, els tràmits, les gestions municipals i les activitats culturals. Aquest plantejament està totalment d'acord amb la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat.

D'acord amb la relació descrita a l'apartat anterior d'aquest document, a Barcelona s'ha treballat molt en el sector cultural i de l'oci. Tanmateix, i d'acord amb el que defensa la Convenció, ens cal recordar la importància d'aquest dret en relació amb l'exercici de molts altres drets reconeguts i exigibles a la llum de la Convenció: l'accés a la justícia, la mobilitat, l'educació, la salut o a la participació en la vida política i pública.

Recordem que per *comunicació* cal entendre la visualització de textos, el braille, la comunicació tàctil, els macrotipus, els dispositius multimèdia de fàcil accés i també el llenguatge escrit, els sistemes auditius, el llenguatge senzill, els mitjans de veu digitalitzada i altres formes, mitjans i formats augmentatius o alternatius de comunicació, inclosa la tecnologia de la informació i les comunicacions de fàcil accés. Es tracta doncs que els poders públics adoptin totes aquelles mesures que garanteixin a la ciutadania l'accés a la informació i a la comunicació de manera global, adaptant tots els materials en paper i en formats audiovisuals per a persones amb discapacitats sensorials.

En aquest sentit, i d'acord amb les activitats descrites en l'apartat anterior d'aquest informe, si bé l'Ajuntament està treballant intensament en la direcció que marca el text internacional, encara es pot seguir treballant en aquesta línia.

L'any 2009, l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat va realitzar diferents actuacions de millora de l'accessibilitat a la informació, així com als continguts de les activitats, i ha tingut en compte les diverses necessitats de comunicació en el seguiment dels actes de tipus cultural celebrats a la ciutat de Barcelona.

Destaquen, per connectar especialment amb l'esperit de la Convenció, actuacions municipals que marquen la tendència cap a un procés de consolidació de l'accessibilitat global als actes culturals. En relació amb la cultura, i de la mateixa manera que amb la resta dels drets i principis de la Convenció, el seu exercici implica no només l'adopció de polítiques que estiguin d'acord amb cadascuna de les activitats culturals que es plantegin (sigui un espectacle, una festa o una visita a un museu), sinó també la seva coordinació amb les polítiques i mesures adoptades en relació amb altres sectors, com ara l'educació i la participació en la vida pública.

Pel que fa a les mesures sobre la millora de la informació escrita en relació amb els tràmits municipals, cal seguir treballant en aquest aspecte essencial. Cal recordar, en aquest sentit, que les actuacions públiques han de ser formulades i aplicades tenint en compte els drets de tots els ciutadans i ciutadanes, fet que obliga a tenir una visió transversal de les actuacions públiques. Aquestes han de tenir un enfocament que tingui en compte tots els impactes possibles, atès que els efectes poden variar quan afecten persones que tenen una discapacitat. Per

exemple: les persones amb discapacitat intel·lectual tenen serioses dificultats per utilitzar telèfons ordinaris, per la seva capacitat verbal limitada i per la manca de suport visual del missatge verbal. Serveis que només estan previstos per ser atesos per via telefònica poden representar una dificultat greu per a persones amb una tartamudesa severa, mentre que les persones amb discapacitat auditiva no hi poden accedir si no és mitjançant videofonia o altres sistemes com SMS, Internet, etc. Per això, cal insistir sobre la necessitat que tots els programes es dissenyin contemplant la protecció i la promoció dels drets de les persones amb discapacitat amb una perspectiva transversal (article 4c de la Convenció sobre les persones amb discapacitat). Aquesta perspectiva certament es té des de l'Ajuntament de Barcelona, però cal insistir sobre la necessitat de la seva maximització.

S'ha de considerar en tot moment la posició de partida de les persones amb discapacitat i valorar aquestes diferències per poder conèixer com s'ha d'intervenir per a l'aprofitament d'un dret o un recurs social concret.

El govern local ha de desenvolupar estratègies per fer els serveis d'informació i la documentació accessibles als diferents grups de persones amb discapacitats i ha d'encoratjar també els mitjans de comunicació, especialment la televisió, la ràdio i els diaris, a fer accessibles els seus serveis. La resposta passa per tenir present el principi del *disseny per a tothom* quan es desenvolupin serveis i aplicacions de telecomunicacions i per incorporar la perspectiva inclusiva en la fase d'elaboració de les polítiques públiques.

Per finalitzar aquest apartat, i en referència a l'exigència específica de l'article 9f, volem donar unes pautes que necessàriament han de regir les pràctiques d'aquells que desenvolupen qualsevol activitat de cara al públic, i molt especialment quan s'adrecen a persones amb alguna discapacitat:

a) Fomentar un ús correcte de la terminologia en la informació que es dona, sigui escrita o verbal. Cal fugir de paraules que poden resultar ofensives i fomentar l'ús correcte i l'adaptació lingüística relativa a les persones amb discapacitat per evitar errors terminològics que poden resultar discriminatoris, amb l'objectiu sobretot d'afavorir la inclusió de les persones amb discapacitat. Per exemple: un ús adequat de termes com ara «accessibilitat universal»; «persones amb discapacitat» (i no «discapacitats»); o l'ús d'elements concrets que individualitzin una discapacitat quan sigui necessari de manera puntual.

b) Cal evitar un tracte infantil de les persones amb discapacitat per les persones que atenen un servei públic. La formació en aquest sentit és primordial.

c) Cal, en tots els serveis, i no només en els culturals, prioritzar la informació per tal que pugui ser entesa per la major part de la ciutadania. Cal fugir de documents que donen explicacions massa tècniques, dels anglicismes o de les sigles que dificulten assolir una veritable comunicació amb tota la ciutadania. En aquest sentit és bo recordar una sèrie de pautes que marquen les *Directrius per a Materials de Lectura Fàcil*⁷ quan estableixen la necessitat d'escriure d'una manera concreta: evitar el llenguatge abstracte; ser lògics; evitar el llenguatge simbòlic, que pot ésser malentès. Ser concisos i «provar» el material, ja que cal estar segur que funciona bé assajant-lo amb els diferents grups de destinataris.

7. International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) (1999). Consultat a: <http://www.ifla.org/files/hq/publications/professional-report/prof-report54-ca.pdf>.

La regla del *disseny universal* o *disseny per a tothom*, apareix aquí, com en altres apartats d'aquest informe, com la millor resposta en relació amb l'exercici dels drets de les persones amb discapacitat.

El que cal és que els programes i serveis, siguin municipals o d'ús públic, els puguin utilitzar totes les persones en la major mesura possible, sense necessitat d'adaptació ni disseny especialitzat. Tot això, és clar, tenint en compte que el *disseny universal* no exclou les ajudes tècniques per a grups particulars de persones que ho necessitin.

4. Habitatge

4.1. Descripció

D'acord amb l'articulat del text de la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat, s'han de relacionar diferents drets i principis per a un tractament correcte en matèria d'habitatge. El dret a un habitatge accessible (art. 9) es relaciona en el text internacional amb el dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat (art. 19); es fan referències al dret a un habitatge i a una família (art. 23); al dret a un nivell de vida adequat i a la protecció social (art. 28) i finalment a la llibertat de desplaçament i de triar residència en l'article 18.

Cal destacar especialment l'article 28 de la Convenció, quan diu que les persones amb discapacitat tenen dret a un nivell de vida adequat per a elles i les seves famílies, la qual cosa inclou alimentació, vestit i habitatge adequats. I a més, els poders públics han d'adoptar totes les mesures pertinents per protegir i promoure l'exercici d'aquest dret sense discriminació.

Article 28. Nivell de vida adequat i protecció social

1. Els estats part reconeixen el dret de les persones amb discapacitat a un nivell de vida adequat per a elles i les seves famílies, la qual cosa inclou alimentació, vestit i habitatge adequats, i a la millora contínua de les seves condicions de vida, i adoptaran les mesures pertinents per garantir i promoure l'exercici d'aquest dret sense discriminació per motius de discapacitat.

2. Els estats part reconeixen el dret de les persones amb discapacitat a la protecció social i a gaudir d'aquest dret sense discriminació per motius de discapacitat, i adoptaran les mesures pertinents per protegir i promoure l'exercici d'aquest dret, entre elles: [...]

d) Assegurar l'accés de les persones amb discapacitat a programes d'habitatge públic.

Actualment a l'Ajuntament de Barcelona regeix el Pla d'Habitatge 2008-2016, que s'estructura en set línies de treball:

- Augmentar el sòl destinat a l'habitatge assequible.
- Incrementar i diversificar l'oferta d'habitatge protegit i assequible.
- Millorar les condicions del parc d'habitatge construït.
- Fomentar el lloguer.
- Intervenir en les disfuncions del mercat immobiliari.
- Innovar en la construcció i promoure la sostenibilitat.
- Fomentar la proximitat i atenció a la ciutadania.

Aquest Pla, elaborat amb la col·laboració de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat, es refereix a la discapacitat de la manera següent:

a) Reconeixent les persones amb discapacitat com a segments de població amb

dificultats d'accés o precarietat en matèria d'habitatge. En aquest sentit el Pla reconeix expressament que: «En els propers anys, pot ser previsible una presència creixent de les persones amb discapacitat, amb un augment no tan sols absolut, sinó també respecte a la proporció que ocupa respecte al total de ciutadans. Les necessitats d'aquests col·lectius, a més dels centres d'atenció especialitzats, s'hauran d'orientar a una oferta adaptada diversificada, des dels habitatges dotacionals, al lloguer o el dret de superfície».⁸

b) Mitjançant programes específics transversals, com ara el Programa d'Accés per a Persones amb Discapacitat.

c) Preveient residències, llars residència i llars amb suport per a persones amb discapacitat.

El Pla introdueix un seguit de mesures, com la dotació d'una reserva d'habitatge protegit, que s'aplicaran a les diferents tipologies d'habitatge. Així mateix, a partir de necessitats específiques, com ara les del col·lectiu de persones amb discapacitat intel·lectual i trastorn mental, es preveuen reserves també específiques amb accés a través d'entitats del sector (en forma de convenis) i es formula una proposta d'habitatges tipus per a aquestes persones.

En relació amb els requisits d'accés a l'habitatge dotacional, cal destacar algunes mesures destinades a compensar el greuge econòmic comparatiu de les persones amb discapacitat, com ara l'increment de la renda màxima d'accés o la possibilitat de pròrrogues successives de dos anys sense limitació, sempre que s'acrediti que les seves condicions econòmiques no han variat. En el Pla està prevista l'elaboració d'un manual que garanteixi l'accessibilitat integral i universal dels habitatges.

En matèria de rehabilitació l'Ajuntament de Barcelona també té un programa per a la instal·lació d'ascensors, així com un de destinat a l'eliminació de barreres arquitectòniques per a la millora dels accessos als edificis i espais comuns. En relació amb la mobilitat interior de l'habitatge també hi ha un programa per a l'adaptació.

Cronològicament les actuacions impulsades per l'Ajuntament de Barcelona s'inicien l'any 1983 amb l'adjudicació dels disset primers habitatges adaptats. En anys posteriors i fins a dia d'avui, continua la construcció i adjudicació d'habitatges adaptats en totes les promocions en què intervé l'Ajuntament. A partir de l'any 1998, es reserva el 7% d'apartaments adaptats en les promocions d'apartaments dotacionals de lloguer per a joves. S'entén per habitatge adaptat aquell que resulta accessible a persones que van amb cadira de rodes i que els possibilita l'autonomia. Els habitatges de protecció oficial de promoció privada són aquells habitatges construïts per iniciativa d'entitats o empreses privades. Actualment hi ha una reserva del 3% d'habitatges adaptats en totes les promocions públiques.

A partir de l'any 2002 s'inicia el Programa d'accessibilitat, amb ajuts econòmics i assessorament per eliminar barreres arquitectòniques en edificis privats destinats majoritàriament a habitatges: vestíbuls, escales i interiors d'habitatges. Tot plegat fins a confluïr en l'aprovació del Pla d'habitatge actual, el qual inclou per primera vegada un programa específic transversal d'accés a l'habitatge per a persones amb qualsevol tipus de discapacitat i planteja recursos i mesures adreçades a satisfer les necessitats d'habitatge.

4.2. Valoració

L'habitatge es configura com un dret bàsic. A Barcelona durant molts anys les actuacions han estat relacionades amb l'accessibilitat arquitectònica i, per tant, adreçades a les persones amb discapacitat física motriu. És a partir de l'any 2003 que es comencen a aplicar mesures que afecten tots els tipus de discapacitat.

En els darrers anys, i d'acord amb el que estableix la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat, s'ha constatat la necessitat d'un plantejament més global en l'abordatge de les qüestions relatives a l'habitatge. En aquesta línia s'ha fet un pas endavant amb l'aprovació del PAM 2008-2011, que inclou l'objectiu de «prioritzar les actuacions dirigides a promoure habitatges assequibles i accessibles, adaptats i amb la incorporació de la domòtica i altres ajudes tècniques». Aquest repte coincideix plenament amb els requeriments de la Convenció.

Pel que fa a treballar per impulsar l'exercici d'aquest dret de manera assequible per a la ciutadania, tal i com reclama la Convenció, l'Ajuntament de Barcelona considera habitatge assequible aquell que, a diferència de l'habitatge lliure (que no té cap restricció pel que fa a l'accés, ús o venda), engloba els habitatges sota protecció pública amb un preu màxim fixat per sota del mercat però en què les condicions d'accés estan regulades. En aquest sentit s'han realitzat canvis en la normativa per facilitar l'accés a l'habitatge i mesures per a joves amb discapacitat. Pel que fa a l'habitatge adaptat, a Barcelona el poden sol·licitar les persones amb discapacitat física sempre que la seva situació ho faci imprescindible.

Caldria, d'acord amb els requeriments de la Convenció, treballar més i millor per tal d'universalitzar aquest plantejament. Actualment encara podem dir que, a pesar dels avenços realitzats, les necessitats específiques del col·lectiu no es tenen en compte; la qual cosa aboca les persones amb discapacitat a una situació de desavantatge respecte a la ciutadania en general. L'accessibilitat, d'acord amb els plantejaments de la Convenció, i el dret a accedir a un habitatge accessible, s'han de garantir amb el màxim nivell de personalització. Cal entendre per habitatge accessible aquell que permet a qualsevol persona utilitzar-lo i també tenir-hi la màxima autonomia personal.

Pel que fa a les mesures d'adaptació dels habitatges, la manca d'ascensors és l'inconvenient més habitual dels habitatges antics de Barcelona (anterior al 1960) i és especialment greu per a les persones amb discapacitat o amb dificultats de mobilitat. Les característiques del programa municipal previst en aquest sentit, i la seva universalitat, atès que s'adreça a tots els edificis d'habitatges, fa que el seu plantejament estratègic coincideixi clarament amb els requeriments de la Convenció, però s'ha de defensar una resposta de màxims que en prioritzi l'aplicació.

L'èmfasi en aquest àmbit és assegurar que les comunitats de veïns i veïnes respectin els drets de propietaris/àries o inquilins/es amb discapacitat per a l'ús dels elements comuns. En aquest punt, però, el que cal són reformes normatives, i estendre'ns en aquesta qüestió excedeix el propòsit d'aquest informe. Cal fer constatar, però, la necessitat d'aplicar la normativa actual ajustant-la a les necessitats, els drets i les pautes marcats per la Convenció de les Nacions Unides, i l'adequació de les mesures a adoptar en funció de les necessitats efectives i reals de les persones amb discapacitat.

Pel que fa a altres mesures d'adaptació, cal remarcar la importància de la domòtica i els ajuts tècnics que garanteixen l'adaptació de l'entorn. Des de l'àmbit municipal cal treballar especialment per assegurar que existeixen els elements d'adaptació relatius a la infraestructura de l'habitatge (motorització de portes, videoporters, etc.) necessaris en cada cas.

Tanmateix, aquí tornem a reclamar un impuls decidit pel *disseny per a tothom* o *disseny universal* en la construcció d'habitatges. Les autèntiques mesures d'adaptació que reclama la Convenció es plantegen des de l'inici del procés. Són els arquitectes, els promotors i els agents municipals els qui han de procurar que els habitatges es dissenyin a partir d'un *principi d'universalització de necessitats*.

En la mesura possible, el plantejament dels elements estructurals ha d'afavorir l'ús dels habitatges per al major nombre de persones possible: vigilar els accessos, tenir en compte les amplades dels passadissos, tenir present l'alçada de les finestres, etc. La introducció de mesures d'adaptabilitat, sens dubte necessàries, és el resultat de la personalització posterior de l'habitatge, d'acord amb el que propugna el text internacional.

5. Autonomia personal i vida independent

5.1. Descripció

La defensa del principi d'autonomia individual⁹ i de vida independent es troba a tot el text de la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat. La primera vegada que el text s'hi refereix és en el Preàmbul, i ho fa de la manera següent:

[...] *n)* Reconeixent la importància que per a les persones amb discapacitat tenen l'autonomia i la independència individual, inclosa la llibertat de prendre les seves pròpies decisions.

El respecte a l'autonomia individual, inclosa la llibertat de prendre les pròpies decisions és, a més, un dels principis generals de la Convenció:

Article 3. Principis generals

Els principis d'aquesta Convenció seran:

a) El respecte de la dignitat inherent, l'autonomia individual, inclosa la llibertat de prendre les pròpies decisions, i la independència de les persones.

Aquest principi general, que integra els de dignitat, autonomia i independència, és, de fet, l'eix a partir del qual la Convenció s'ha d'interpretar i aplicar. Es tracta d'un requeriment que també es troba reflectit en els articles 9 (accessibilitat), 20 (mobilitat personal), 23 (respecte de la llar i la família) i 26 (habilitació i rehabilitació) de la Convenció, però on es veu especialment reflectit és en l'article 19, que regula el dret de les persones amb discapacitat a viure de forma independent i a ser incloses a la comunitat.

Article 19. Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat

Els estats part en aquesta Convenció reconeixen el dret en igualtat de condicions de totes les persones amb discapacitat a viure en la comunitat, amb opcions iguals que les de les altres persones, i adoptaran mesures efectives i pertinents per facilitar el ple gaudi d'aquest dret per les persones amb discapacitat i la seva plena inclusió i participació en la comunitat, i asseguraran especialment que:

a) Les persones amb discapacitat tinguin l'oportunitat de triar el seu lloc de residència i on i amb qui viure, en igualtat de condicions amb les altres, i no es vegin obligades a viure d'acord amb un sistema de vida específic.

b) Les persones amb discapacitat tinguin accés a una varietat de serveis d'assistència domiciliària, residencial i altres serveis de suport de la comunitat, inclosa l'assistència personal que sigui necessària per facilitar la seva existència i la seva inclusió en la comunitat, i per evitar el seu aïllament o separació de la comunitat.

c) Les instal·lacions i els serveis comunitaris per a la població en general esti-

9. La Convenció parla d'autonomia individual, amb una terminologia diferent de l'emprada per la Llei 39/2006, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència, que es refereix a l'autonomia personal. Així com la Convenció estableix un model social basat en els drets humans, la llei de dependència es basa en criteris assistencialistes que provenen d'un model diferent: el model mèdic rehabilitador.

guin a disposició, en igualtat de condicions, de les persones amb discapacitat i tinguin en compte llurs necessitats.

Aquest principi inclou valors que, emmarcant-se en la dignitat, propugnen la no discriminació, la plena participació i la igualtat d'oportunitats per a totes les persones. El seu acompliment passa per la maximització d'aquestes premisses.

El dret té una doble vessant: d'una banda inclou el dret a viure de forma independent, el contingut del qual és l'atenció o el suport per a la vida diària; i d'una altra el dret a ser inclòs en la comunitat, que es materialitza en el dret a triar el lloc de residència sense impositcions o a rebre serveis d'assistència específics, fins i tot l'assistència personal que sigui necessària. Finalment els poders públics han de garantir que les instal·lacions i els serveis comunitaris per a la població en general estiguin a disposició de les persones amb discapacitat en igualtat de condicions.

El Programa d'Actuació Municipal (PAM) té l'objectiu de fer de Barcelona una ciutat inclusiva, integradora i accessible per a tothom. Per això preveu línies estratègiques adreçades a les persones amb discapacitat¹⁰ que estableixen el següent:

a) Cohesió i inclusió social de manera prioritària. Explícitament s'esmenta el «treball intens per garantir el 100% d'accessibilitat en tots els serveis per a persones amb discapacitat».

b) Habitatge: amb la creació d'una oficina integral d'habitatge per districte i esment especial al pla especial per a la instal·lació d'ascensors en tots els edificis que ho necessitin, per tal de garantir-hi l'accessibilitat.

c) Igualtat, diversitat, ciutadania, conciliació de la vida laboral, familiar i personal, amb l'objectiu d'aconseguir un marc de convivència i de progrés.

d) Desenvolupament econòmic, ocupació de qualitat.

e) Sostenibilitat, qualitat ambiental i zones verdes.

f) Desenvolupament urbà, espai públic de qualitat i equipaments per a tothom, de manera que es doni suport al projecte de cohesió social i territorial de la ciutat.

g) Creativitat i cultura.

h) Convivència com a eix cabdal de les polítiques públiques i com a referent.

i) Barris i proximitat, foment dels millors serveis de proximitat en el territori.

j) Capitalitat i lideratge metropolità, amb nous equipaments de referència i infraestructures adequades als reptes actuals; i amb un paper de lideratge i de foment dels drets humans i la solidaritat.

D'acord amb aquest plantejament s'han realitzat diferents projectes de suport i promoció de l'autonomia personal i la vida independent des de l'àmbit municipal:

- *Projecte Per a l'autonomia personal i la vida independent.* Iniciativa d'empoderament que aposta perquè les persones amb discapacitat física puguin autogestionar les necessitats d'assistència personal. L'objectiu és que les persones amb discapacitat física puguin disposar d'una alternativa als serveis residencials per tal de gaudir d'una vida més autònoma i facilitar l'elecció dels serveis d'assistència personal. Amb aquesta iniciativa es vol possibilitar que persones amb discapacitat física puguin desenvolupar-se de forma autònoma en totes les esferes de la vida quotidiana. El projecte es dissenya tenint en

10. Informació
extreta del PAM
2008-2011,
p. 72 i seg.

compte la situació de cadascuna de les persones que han accedit a formar part d'aquest projecte: per una part, la necessitat de suport per a les activitats de la vida diària i, per l'altra, les seves situacions familiars, de recursos, de treball, etc. En funció dels diferents perfils resultants reben els serveis necessaris per a la seva autonomia i per poder continuar vivint a casa seva.

Totes les persones del projecte reben assistència personal i el nombre d'hores està determinat per les necessitats individuals.

- Projecte *Suport a les famílies de persones amb discapacitat intel·lectual*, mitjançant el conveni entre l'Àrea d'Acció Social i Ciutadania i la Federació APPS (actualment, DINCAT) per al *Projecte de Suport a les Famílies de Persones amb Retard Mental de la ciutat*. L'objectiu d'aquest conveni és oferir un ajut a les famílies, que es concreta en la figura d'una persona de suport, ja que una atenció constant a les persones amb discapacitat intel·lectual els pot suposar una càrrega física i emocional. L'any 2009 s'ha atès 96 famílies, a les quals s'han proporcionat 657 serveis amb un total de 7.742 hores de cobertura.

- Es dona suport al projecte *Me'n vaig a casa*, per a l'autonomia de les persones amb discapacitat intel·lectual, del Servei de Suport a la Llar de la Fundació Catalana Síndrome de Down (FCSD), per tal de facilitar la vida independent de les persones amb discapacitat intel·lectual. Durant el 2009, el projecte ha atès tres persones.

- Serveis residencials:

- Llar residència Vila Olímpica, equipament públic per a persones amb discapacitat física. La capacitat del servei és de sis places, repartides en tres apartaments de dues places cadascun. Funciona cada dia de l'any i els serveis inclouen l'atenció personal a les activitats de la vida diària, els serveis de menjador, la neteja i el manteniment de l'equipament.

- Llar residència Valldaura. És un equipament residencial creat l'any 1992 i de titularitat de l'Institut Català d'Assistència i de Serveis Socials (ICASS). Està gestionada des del seu inici per l'IMD. Té capacitat per a vint-i-quatre places i la població atesa són persones adultes amb discapacitat intel·lectual i trastorn de l'estructura de la personalitat.

- Llar amb suport Casa Bloc, equipament creat l'any 1995 i de titularitat de l'IMD. Es tracta de dos pisos de la Casa Bloc amb vuit places per a persones adultes (fins als seixanta-cinc anys) amb discapacitat intel·lectual, com a segona fase del seu aprenentatge a la Llar residència Valldaura. En aquests dos equipaments, s'estructuren programes individuals mitjançant diverses disciplines amb la finalitat de millorar l'autonomia personal i la qualitat de vida dels residents.

- Servei d'Atenció al Públic (SAP), funciona des de l'any 1993 per oferir informació especialitzada sobre recursos i serveis existents per a persones amb discapacitat i les seves famílies, i a professionals i entitats, recollir les reclamacions i els suggeriments i per tramitar la targeta del servei públic de transport especial, la targeta de tolerància d'aparcament i les sol·licituds de subvenció de l'impost de vehicles de tracció mecànica (IVTM). També s'ofereix suport a les oficines d'atenció al ciutadà (OAC). Es recullen i tramiten reclamacions relacionades amb el funcionament i les prestacions de l'Administració a les

persones amb discapacitat. El nombre total de demandes de l'any 2009, ha estat de 63.415.¹¹

- Serveis de teleassistència adaptats per a persones amb dificultats de comunicació. L'accés a aquest servei es fa a través del procediment normal per acollir-se a la teleassistència. En cada cas, i en el moment de la instal·lació, es valora la necessitat o no d'adaptar el servei. Es tracta d'un dispositiu que s'afegeix a l'aparell tradicional i que permet a les persones amb discapacitat auditiva o amb dificultats de la parla utilitzar la teleassistència. Es tracta d'un sistema pioner a l'Estat espanyol, un element complementari que normalitza els serveis ordinaris. Té l'objectiu de facilitar l'ús i els serveis de teleassistència a persones que es trobin en les situacions següents:

- Sordesa lleugera, severa o profunda.
- Dificultats de parla produïdes per diferents causes, entre elles la paràlisi cerebral, accident vascular cerebral, esclerosi múltiple, atàxies hereditàries, laringotomia.

- Serveis d'Atenció Precoç (EIPI). Els Equips Interdisciplinaris per a la Petita Infància (EIPI) estan ubicats als districtes de Ciutat Vella i de Nou Barris. Són centres de desenvolupament infantil i atenció precoç i formen part de la xarxa pública dels Serveis d'Atenció Precoç (SAP) de la Generalitat de Catalunya, i estan catalogats com a serveis concertats mitjançant un conveni marc amb corporacions locals. Donen servei de prevenció, diagnòstic i tractament a nens i nenes amb problemes de desenvolupament, d'edats compreses entre els zero i els sis anys, amb un total de 488 infants atesos l'any 2009. També fan suport a la integració escolar i social a escoles bressol, escoles especials, escoles ordinàries i espais, ludoteques i casals i també a l'espai familiar.

5.2. Valoració

El foment de l'autonomia personal i la vida independent de les persones amb discapacitat inclou tots els serveis que fan possible la vida quotidiana en un règim d'igualtat.

El dret es compon, d'acord amb els requeriments de la Convenció, d'un seguit de facultats que els poders públics no articulen per raons de beneficència pública sinó perquè són veritables drets subjectius exigibles pels seus titulars. Aquest dret, que pot comportar el compliment de diverses prestacions, busca l'assoliment d'un únic objectiu: l'autonomia individual. I aquesta vincula la seva concreció a la subjectivitat del titular.

L'autonomia individual a la Convenció es refereix a l'autonomia física i intel·lectual, i està molt lligada al concepte de dignitat humana. El dret a la vida independent es refereix a aquelles persones que necessiten serveis i assistència per al desenvolupament d'activitats fonamentals per a la vida diària i per a l'exercici correcte dels seus drets.

Una eina que es considera imprescindible per a l'autonomia individual a partir del model social de la Convenció és la figura de l'assistent personal. Aquesta figura està recollida a la Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència. A Catalunya el De-

11. Dades extretes de la Memòria de l'IMD de l'any 2009, p. 29.

cret 142/2010 pel qual s'aprova la Cartera de Serveis Socials 2010-2011 planteja aquesta figura com un servei i no només com una prestació econòmica, i n'amplia els supòsits per beneficiar altres persones més enllà dels grans dependents.

Pel que fa a la figura de l'assistent personal, la Convenció té una perspectiva més àmplia que la d'aquestes lleis. Els poders públics, d'acord amb el text internacional, han d'assegurar l'assistència personal que sigui necessària per facilitar el dret a viure de forma independent i la inclusió en la comunitat, i per evitar l'aïllament o la separació.

El text internacional reconeix en el seu preàmbul que «la discapacitat és un concepte que evoluciona i que resulta de la interacció entre les persones amb deficiències i les barreres degudes a l'actitud i a l'entorn que impedeixen llur participació plena i efectiva en la societat, en igualtat de condicions amb les altres»; per això es valora en funció de la interacció de cada persona amb el seu entorn. El dret a viure de forma independent implica que els ciutadans poden necessitar suports en forma de serveis d'assistència domiciliària, residencials o d'assistència personal d'acord amb les seves singularitats; i que les instal·lacions i els serveis comunitaris que s'adrecen a la ciutadania han de tenir en compte les seves circumstàncies individuals.

Així, aquest dret ha de protegir la lliure elecció del titular sobre amb qui i com viure, amb els suports que siguin necessaris d'assistència personal, domiciliària, residencial o sanitària. El titular del dret ha de poder triar aquella prestació o servei que millor potenciï la seva autonomia individual d'acord amb la seva situació.

En la mesura que aquests objectius s'assoleixin, es concretaran els requeriments de la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat.

Establir que els serveis comunitaris siguin inclusius i atenguin a la singularitat de la ciutadania deriva de la necessitat de garantir la igualtat d'oportunitats i la no discriminació que propugna la Convenció.

A la ciutat de Barcelona s'han concretat diferents serveis amb l'objectiu de garantir l'autonomia personal en la vida quotidiana, així com actuacions dirigides al desplegament de la xarxa d'equipaments i serveis socials per a persones amb discapacitat.

L'Ajuntament, a través de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat, està duent a terme el *Projecte per a l'autonomia personal i la vida independent*. El disseny d'aquest programa, pioner en el seu àmbit, s'emmarca en el plantejament de la Convenció, ja que es planteja com un servei determinat per les necessitats individuals de cadascú. El programa prescriu també indicadors de qualitat, cosa que permet una avaluació molt útil des del punt de vista de la seva rendibilitat, no només econòmica i organitzativa sinó també social. D'acord amb aquest argument, l'experiència és positiva. Tant des del punt de vista dels objectius i les fites a aconseguir com des del punt de vista dels costos, ja que «els projectes duts a terme s'han demostrat globalment igual de costosos econòmicament que els règims residencials» (de forma individual, el 40% dels casos són menys costosos, un 30% tenen el mateix cost i en el 30% restant el cost és més elevat). En darrer terme, aquest programa ha potenciat l'autonomia personal de les persones usuàries del Servei seguint aquí, nítidament, els requeriments de la Convenció. «Els participants assenyalen com —mitjançant el projecte— han pogut (re)construir relacions fami-

liars i d'amistat "molt viciades" per la dependència d'uns vers els altres. Aquestes situacions, per més que en alguns casos hagin estat "tota la vida així", eren totalment insatisfactòries i causaven un gran malestar en els participants».

L'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat col·labora amb el projecte *Me'n vaig a casa*, per a l'autonomia de les persones amb discapacitat intel·lectual de la Fundació Catalana Síndrome de Down. Aquest projecte es va crear l'any 2000 amb l'objectiu de fer un pas més en el procés d'inserció social de la persona amb discapacitat intel·lectual: fer possible l'oportunitat de decidir i triar on viure i amb qui. El servei s'ocupa de dissenyar, planificar i proveir els suports que la persona requereixi a la llar i a la comunitat que permetin gestionar una vida autònoma en condicions de benestar i seguretat. El suport totalment individualitzat i portat a terme de manera formal per la persona de suport, pot ser també natural o espontani.¹² Aquest projecte està dissenyat d'acord amb les premisses abans esmentades: els suports es preveuen de manera totalment personalitzada, i per tant s'adapten a les necessitats de la persona amb discapacitat intel·lectual. L'objectiu del projecte, facilitar l'opció de vida independent de persones amb discapacitat intel·lectual, també connecta amb els requeriments de la Convenció.

Els serveis d'atenció precoç treballen en la línia d'impulsar l'estratègia de millora de la qualitat dels serveis comunitaris d'infància. La seva importància rau en la possibilitat d'introduir canvis qualitatius en el tractament transversal de la discapacitat. En aquest sentit, i d'acord amb els principis generals de la Convenció, treballen per aconseguir recuperar les capacitats perdudes o alterades i desenvolupar la millor autonomia possible, pel respecte en l'evolució de les facultats dels nens i les nenes amb problemes de desenvolupament, així com del seu dret a preservar la seva identitat; i s'adequa al text de l'article 7.3 del mateix text quan determina que els nens i les nenes amb discapacitat tenen el dret de rebre assistència apropiada d'acord amb llur discapacitat i edat.

12. Informació de la Fundació Catalana Síndrome de Down, extreta de la pàgina web de la Fundació: <http://www.fcsc.org/es/servicios/pvi.html> [consulta: 9/11/2010].

6. Educació

6.1. Descripció

El dret a l'educació es contempla a la Convenció de la manera següent:

Article 24. Educació

1. Els estats part reconeixen el dret de les persones amb discapacitat a l'educació. Amb la intenció de fer efectiu aquest dret sense discriminació i sobre la base de la igualtat d'oportunitats, els estats part asseguraran un sistema d'educació inclusiu en tots els àmbits, i també l'ensenyament al llarg de la vida, amb la intenció de:

- a) Desenvolupar plenament el potencial humà i el sentit de la dignitat i l'autoestima i reforçar el respecte pels drets humans, les llibertats fonamentals i la diversitat humana.
- b) Desenvolupar al màxim la personalitat, els talents i la creativitat de les persones amb discapacitat, i també les seves aptituds mentals i físiques.
- c) Fer possible que les persones amb discapacitat participin de manera efectiva en una societat lliure.

2. En fer efectiu aquest dret, els estats part asseguraran que:

- a) Les persones amb discapacitat no quedin excloses del sistema general d'educació per motius de discapacitat, i que els nens i les nenes amb discapacitat no quedin exclosos de l'ensenyament primari gratuït i obligatori ni de l'ensenyament secundari per motius de discapacitat.
- b) Les persones amb discapacitat puguin accedir a una educació primària i secundària inclusiva, de qualitat i gratuïta, en igualtat de condicions amb les altres, en la comunitat on visquin.
- c) Es facin ajustaments raonables en funció de les necessitats individuals.
- d) Es presti el suport necessari a les persones amb discapacitat, en el marc del sistema general d'educació, per facilitar la seva formació efectiva.
- e) Es facilitin mesures de suport personalitzades i efectives en entorns que fomentin al màxim el desenvolupament acadèmic i social, de conformitat amb l'objectiu de la plena inclusió.

3. Els estats part brindaran a les persones amb discapacitat la possibilitat d'aprendre habilitats per a la vida i desenvolupament social, amb la finalitat de propiciar la seva participació plena i en igualtat de condicions en l'educació i com a membres de la comunitat. Amb aquesta finalitat, els estats part adoptaran les mesures pertinents, entre elles:

- a) Facilitar l'aprenentatge del braille, l'escriptura alternativa, altres formes, mitjans i formats de comunicació augmentatius o alternatius i habilitats d'orientació i de mobilitat, i també la tutoria i el suport entre iguals.
- b) Facilitar l'aprenentatge de la llengua de signes i la promoció de la identitat lingüística de les persones sordes.
- c) Assegurar que l'educació de les persones, i en particular els nens i les nenes cecs, sords o sordcecs s'imparteixi en els llenguatges i les formes i mitjans

de comunicació més apropiats per a cada persona i en entorns que permetin assolir llur màxim desenvolupament acadèmic i social.

4. Per tal de contribuir a fer efectiu aquest dret, els estats part adoptaran les mesures pertinents per contractar mestres, inclosos mestres amb discapacitat, que estiguin qualificats en llengua de signes o braille i per formar professionals i personal que treballin en tots els nivells educatius. Aqueixa formació inclourà la presa de consciència sobre la discapacitat i l'ús de formes, mitjans i formats de comunicació augmentatius i alternatius apropiats, i de tècniques i materials educatius per donar suport a les persones amb discapacitat.

5. Els estats part asseguraran que les persones amb discapacitat tinguin accés general a l'educació superior, la formació professional, l'educació per a adults i l'aprenentatge durant tota la vida sense discriminació i en igualtat de condicions amb les altres. Amb aquesta finalitat, els estats part asseguraran que es portin a terme ajustaments raonables per a les persones amb discapacitat.

L'article 30d de la Convenció també s'hi refereix establint que els poders públics tenen l'obligació de:

d) Assegurar que els nens i les nenes amb discapacitat tinguin igual accés que els altres nens i nenes a la participació en activitats lúdiques, recreatives, d'esplai i esportives, incloses les que es desenvolupin en el marc del sistema escolar.

I finalment l'article 8 quan estableix en el seu apartat 2b que cal:

b) Fomentar en tots els àmbits del sistema educatiu, fins i tot entre tots els nens i les nenes des d'una edat primerenca, una actitud de respecte dels drets de les persones amb discapacitat.

La Convenció parla del dret a l'educació i opta per un model inclusiu. S'inclina pels ajustaments i els suports a l'alumnat quan sigui necessari i estableix la necessitat que els poders públics adoptin les mesures pertinents per aconseguir el seu assoliment.

L'educació inclusiva que postula la Convenció és aquella que dona resposta a l'alumnat d'acord amb allò que cadascú necessita, valora les identitats i ofereix una visió àmplia dels serveis educatius. Plantejada així, l'educació inclusiva és un dret humà fonamental que es reivindica per a tots els nens i nenes i que assumeix la diversitat amb naturalitat. Aquest model no pot excloure ni segregar cap estudiant i fa referència al fet que en l'aprenentatge no només s'ha de pensar en les característiques de l'alumnat, sinó també en com es comporta i com s'estableix l'entorn educatiu.

El model de la Convenció no és només una proposta educativa per a l'alumnat amb discapacitat, sinó que és un model per a tothom, i implica que l'escola ha d'establir un entorn comú i inclusiu que doni resposta en atenció a allò que cada alumne necessita. Això implica canvis en la política educativa i en la gestió administrativa i obliga a capacitar els formadors d'acord amb aquest plantejament.

L'Ajuntament de Barcelona va iniciar als anys setanta del segle xx les seves activitats en relació amb la integració d'infants amb discapacitat. De llavors ençà, i d'acord amb el fet que va assumir la titularitat de les escoles bressol i d'algunes escoles públiques, s'ha fet càrrec de l'escolarització dels nens i les nenes amb discapacitat dins d'aquestes escoles. L'any 2003 s'aprova la mesura de govern «El compromís municipal per a l'educació de l'alumnat amb necessitats educatives especials» i s'han portat a terme diferents actuacions de sensibilització sobre els infants amb discapacitat.

El Programa d'Actuació Municipal 2008-2011¹³ vol impulsar una ciutat educadora a partir dels principis de proximitat, equitat, qualitat i participació, per tal que totes les persones puguin créixer individualment i col·lectivament, amb més capacitat per participar i competir en una societat global i plural, a fi que el coneixement i l'educació siguin eixos bàsics del desenvolupament i la cohesió socials.

Actualment, l'Ajuntament de Barcelona treballa per promoure una educació inclusiva a través del Consorci d'Educació de Barcelona, que vetllia per la integració de l'alumnat amb necessitats educatives especials a l'escola ordinària i redueixi, així, les possibilitats de segregació i, en conseqüència, d'exclusió social. D'acord amb el plantejament municipal, «per fer efectius aquests principis, cal promoure el desenvolupament de programes que facilitin una atenció educativa de qualitat a l'alumnat amb necessitats educatives especials, la qual cosa s'aconsegueix posant a disposició dels centres educatius els recursos professionals i els materials per atendre la diversitat».

En l'actualitat l'IMD dona suport als serveis d'educació de la ciutat mitjançant actuacions com:

- Participació al *Projecte Educatiu de Ciutat de Barcelona*. Aquest projecte educatiu (PEC B) és un instrument de governança educativa que es basa en la participació ciutadana, la planificació estratègica i la coresponsabilitat social en l'educació formal, no formal i informal. El projecte expressa la vocació de Barcelona com a ciutat educadora. En el marc del PEC els agents socials es reconeixen com a agents educatius i es plantegen col·lectivament quins són els grans reptes de l'educació a la ciutat. Entre les seves funcions hi ha informar de tot allò que és rellevant per a l'educació a la ciutat, visualitzar-ho i marcar tendències en l'acció educativa. La xarxa educativa de la ciutat compromesa amb el PEC B està formada per les institucions i les entitats ciutadanes que treballen per fer de Barcelona una ciutat cada dia més educadora.
- Activitats de sensibilització a escoles públiques, taules rodones, etc.

6.2. Valoració

En els darrers anys hi ha hagut canvis importants en les polítiques educatives respecte a les persones amb discapacitat, però encara queden obstacles per a garantir la plena participació d'aquestes en un règim d'igualtat tal i com propugna la Convenció.

El text internacional opta per l'educació inclusiva. A diferència del model rehabilitador anterior, que volia que l'alumnat s'integrés mitjançant l'educació

13. P. 81.

especial, el model social de la Convenció vol una educació que, com a regla general, reclama que l'alumnat aprengui junt, independentment de les seves característiques personals o socials, i en què l'educació especial és la darrera opció.

D'acord amb aquest model, l'escola ha de donar resposta a les necessitats educatives de les persones amb discapacitat, la qual cosa implica que quan calgui es facin els ajustaments raonables en funció de les necessitats individuals i es presti el suport necessari a les persones que ho necessiten en el marc del sistema general d'educació. D'acord amb aquest plantejament, les institucions escolars s'han d'organitzar per atendre una població heterogènia en un règim d'inclusió en el sistema educatiu comú.

Així, i d'acord amb aquest model, cal identificar les necessitats educatives de l'alumnat; reconèixer amb naturalitat la diversitat i donar els suports necessaris quan i com sigui necessari. Finalment, cal assegurar l'accessibilitat física dels espais a partir de l'eliminació de barreres i l'adaptació de l'entorn per tal de no impedir l'exercici del dret a l'educació de les persones amb discapacitat. D'acord amb la Convenció cal que els poders públics facilitin mesures de suport personalitzades i efectives en entorns que fomentin al màxim el desenvolupament de les persones amb discapacitat.

Des del govern local cal impulsar polítiques actives que promoguin aquest nou model i que apuntin a la formació del personal docent com a eix vertebrador d'aquest procés. D'acord amb la Convenció, que exigeix contractar mestres, inclosos mestres amb discapacitat, que estiguin qualificats en llengua de signes o braille, i formar professionals i personal que treballin en tots els nivells educatius; podem dir que la formació dels formadors és la millor eina per avançar amb facilitat i d'una manera real en aquest àmbit. Normalitzar passa per comprendre. La sensibilització, que arriba després de la formació, és essencial per fer efectius canvis actitudinals que permetin assumir la diversitat.

Sens dubte, s'emmarca en allò que exigeix la Convenció l'organització de jornades sobre educació inclusiva i de campanyes de sensibilització, atès que és important lluitar contra la invisibilitat i apostar per la normalització. Només així es pot lluitar veritablement contra el desconeixement i la discriminació. L'acceptació de la diversitat, a més de proporcionar una educació adequada, de retruc ajuda a construir una societat de més qualitat, més real i més cohesionada. Fer-ho obliga a atendre les necessitats en aquest àmbit de tota la ciutadania, la qual cosa implica una cooperació transversal essencial entre les unitats orgàniques que s'ocupen de l'aprenentatge i de l'educació.

7. Treball i ocupació

7.1. Descripció

L'article 27 de la Convenció s'ocupa del treball i l'ocupació d'acord amb el redactat següent:

Article 27. Treball i ocupació

1. Els estats part reconeixen el dret de les persones amb discapacitat a treballar, en igualtat de condicions amb les altres; això inclou el dret a tenir l'oportunitat de guanyar-se la vida mitjançant un treball lliurement triat o acceptat en un mercat i un entorn laborals que siguin oberts, inclusivament i accessibles a les persones amb discapacitat. Els estats part salvaguardaran i promouran l'exercici del dret al treball, fins i tot per a les persones que adquireixin una discapacitat durant l'ocupació, adoptant les mesures pertinents, inclosa la promulgació de legislació, entre elles:

a) Prohibir la discriminació per motius de discapacitat pel que fa a totes les qüestions relatives a qualsevol forma d'ocupació, incloses les condicions de selecció, contractació i ocupació, la continuïtat en l'ocupació, la promoció professional i unes condicions de treball segures i saludables.

b) Protegir el dret de les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions amb les altres, a unes condicions de treball justes i favorables, i en particular a la igualtat d'oportunitats i de remuneració per feines d'igual valor, a condicions de treball segures i saludables, inclosa la protecció contra l'assetjament, i a la reparació per greuges soferts.

c) Assegurar que les persones amb discapacitat puguin exercir els seus drets laborals i sindicals, en igualtat de condicions amb les altres.

d) Permetre que les persones amb discapacitat tinguin accés efectiu a programes generals d'orientació tècnica i vocacional, serveis de col·locació i formació professional i contínua.

e) Afavorir les oportunitats d'ocupació i la promoció professional de les persones amb discapacitat en el mercat laboral, i donar-los suport per a la recerca, obtenció i manteniment d'ocupació, i per a la reincorporació laboral.

f) Promoure oportunitats empresarials, d'ocupació per compte propi, de constitució de cooperatives i d'inici d'empreses pròpies.

g) Contractar persones amb discapacitat en el sector públic.

h) Promoure l'ocupació de persones amb discapacitat en el sector privat mitjançant les polítiques i mesures pertinents, que poden incloure programes d'acció afirmativa, incentius i altres mesures.

i) Vetllar perquè es realitzin ajustaments raonables per a les persones amb discapacitat en el lloc de treball.

j) Promoure l'adquisició, per part de les persones amb discapacitat, d'experiència laboral en el mercat de treball obert.

k) Promoure programes de rehabilitació vocacional i professional, manteniment de l'ocupació i reincorporació al treball dirigits a persones amb discapacitat.

2. Els estats part asseguraran que les persones amb discapacitat no siguin sotmeses a esclavitud ni servitud i que estiguin protegides, en igualtat de condicions amb les altres, contra el treball forçós o obligatori.

La Convenció reconeix el dret de les persones amb discapacitat a treballar en igualtat de condicions amb la resta de ciutadans i ciutadanes. Això inclou el dret a tenir l'oportunitat de guanyar-se la vida mitjançant un treball lliurement escollit o acceptat en un mercat i un entorn laboral obert, inclusiu i accessible. Garantir el dret al treball de les persones amb discapacitat exigeix l'adopció de mesures d'acció positiva que intentin pal·liar la reticència empresarial a incorporar-les a la seva plantilla. El principi d'igualtat de tracte no ha d'impedir que s'adoptin mesures específiques destinades a compensar els desavantatges inicials que impedeixen exercir el dret al treball en igualtat de condicions amb la resta de la ciutadania.

Els poders públics han de permetre que les persones amb discapacitat tinguin accés efectiu a programes d'orientació tècnica i vocacional, serveis de col·locació i formació professional i contínua; així com afavorir les oportunitats d'ocupació i la promoció professional de les persones amb discapacitat en el mercat laboral, i donar-los suport per a la recerca, l'obtenció i el manteniment d'ocupació, i per a la reincorporació laboral.

Per *ajustaments raonables*¹⁴ hem d'entendre la introducció de les modificacions i els ajustaments pertinents quan sigui necessari, que no imposin una càrrega desproporcionada o excessiva. D'acord amb aquest principi les persones amb discapacitat tenen dret a un entorn accessible en el lloc de treball. La discriminació per discapacitat està prohibida, no només en l'accés al treball, sinó també en la seva continuïtat.

La Convenció s'ocupa també dels drets específics de les dones. La dona amb discapacitat pot experimentar una doble discriminació, pel gènere i per la seva singularitat. El principi d'igualtat entre home i dona exigeix als estats que combatin la desigualtat en aplicar les disposicions de la Convenció. En aquest sentit, l'article 6 de la Convenció estableix expressament que:

[...] les dones i les nenes amb discapacitat estan subjectes a múltiples formes de discriminació i, en aquest sentit [els estats] adoptaran mesures per garantir que puguin gaudir plenament i en igualtat de condicions de tots els drets humans i llibertats fonamentals.

Per això els poders públics han de prendre totes les mesures pertinents per garantir

el ple desenvolupament, avenç i potenciació de la dona, amb el propòsit de garantir-li l'exercici i gaudi dels drets humans i les llibertats fonamentals establerts en aquesta Convenció.

En matèria d'ocupació és important el requeriment específic de la Convenció en relació amb la contractació en el sector públic de persones amb discapacitat. Aquest és un mandat directe. En el cas del sector privat, els poders públics han de

14. Article 2
de la Convenció
Internacional
sobre els Drets de
les Persones amb
Discapacitat.

promoure l'ocupació mitjançant polítiques i mesures pertinents, que poden incloure programes d'acció positiva, incentius i altres mesures. Però s'estableix específicament l'obligatorietat de les administracions d'incorporar persones amb discapacitat a les seves plantilles.¹⁵

Les principals actuacions de l'Ajuntament de Barcelona en aquest àmbit han estat encaminades sobretot a la inserció de les persones amb discapacitat dins l'entorn laboral ordinari. Des de l'any 1985, en què es crea l'Equip d'Assessorament Laboral (EAL) com a primer servei d'aquestes característiques a l'Estat espanyol, s'han anat desenvolupant diferents actuacions. L'any 1991 es va dissenyar el *Pla de col·laboració amb les empreses municipals per a la integració de treballadors i treballadores amb discapacitat*, el contingut del qual s'impulsa en diferents serveis municipals: O10, Parcs i Jardins, Societat d'Aparcaments, Patronat de Guarderies, Zoo, etc. El mateix any es consolida la col·laboració amb la Unió Europea amb la posada en marxa de projectes de la iniciativa HORIZON (integració laboral de persones amb discapacitat) per al foment de la formació i ocupació. L'any 1993 s'inicia el *Pla experimental d'integració laboral a l'empresa ordinària de persones amb discapacitat intel·lectual*, que ha continuat al llarg d'aquests anys. En l'àmbit estrictament municipal destaca que l'any 2004 s'acompleix la reserva del 5% en l'oferta pública a fi d'aconseguir com a mínim el 2% de contractació de persones amb discapacitat. I l'any 2006 es crea la Xarxa d'Inserció Sociolaboral de Barcelona en el marc de l'*Acord Ciutadà per a una Barcelona inclusiva*. Actualment s'emmarca dins el marc del Pacte per a l'Ocupació de Qualitat 2008-2011.

L'any 2008 el Plenari Municipal aprova la mesura de govern *Contractació responsable: nou impuls de la contractació social i ambiental*, que inclou la reserva de determinats contractes administratius d'obres, subministraments o serveis per a centres d'inserció laboral de persones amb discapacitat, empreses d'inserció sociolaboral i entitats d'integració laboral i/o social de persones amb risc d'exclusió social. D'acord amb el plantejament d'aquesta mesura, cal impulsar la contractació administrativa com a palanca de canvi en matèria d'ocupació.

L'Equip d'Assessorament Laboral (EAL) és el servei de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat de Barcelona que promou la incorporació d'aquestes persones al mercat ordinari de treball. Entre altres actuacions, fomenta la formació ocupacional (cursos a mida, aula oberta de formació) i acompanya les persones amb discapacitat durant el procés d'inserció laboral. L'any 2009 aquests serveis de suport a la integració laboral s'han integrat dins les línies d'ajuts i subvencions ja establertes a l'estratègia del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya per a la inserció laboral de les persones amb discapacitat a Catalunya.

7.2. Valoració

La Convenció estableix que les persones amb discapacitat tenen dret a treballar en igualtat de condicions i que han de poder exercir aquest dret en un entorn laboral inclusiu i accessible.

Garantir la igualtat d'oportunitats, unes condicions de treball segures i saludables, i vetllar perquè es realitzin ajustaments raonables en el lloc de treball són algunes de les obligacions que tenen els poders públics a partir de l'entrada en

15. En relació amb el dret de les persones amb discapacitat a accedir a l'ocupació pública, tema que excedeix el propòsit d'aquest informe, ens remetem a l'obra *El empleo público y las personas con discapacidad*. Andreu J. Martínez (coord.) (2009). Madrid, Colección CERMI, núm. 42.

vigor d'aquest text jurídic. Aquestes prescripcions s'apliquen per igual a empreses privades i al sector públic.

A la pràctica, això implica que els poders públics han de protegir les persones amb discapacitat contra la discriminació i que alhora han d'establir mecanismes específics de promoció per a l'exercici del seu dret al treball.

En relació amb la promoció, iniciatives com els cursos de formació com els que l'EAL ha organitzat en relació amb la recerca activa d'ocupació (CRAO), l'Aula Oberta, o els cursos de preparació per a les oposicions a l'Ajuntament de Barcelona o a d'altres administracions, s'emmarquen en els reclams de la Convenció.

L'actuació de l'EAL i, fonamentalment, la metodologia de treball amb suport, faciliten l'adequació, l'adaptació i l'ajustament dels treballadors i les treballadores amb discapacitat al lloc de treball. Treballar és un dret vital de participació en la societat. Garantir un entorn laboral inclusiu i accessible és el fonament del seu exercici sense discriminació. Per aconseguir-ho calen polítiques concretes d'acció positiva. Per desenvolupar oportunitats d'ocupació en el mercat ordinari, es poden utilitzar fórmules proactives innovadores, com la mesura de govern de l'Ajuntament de Barcelona *Contractació responsable: nou impuls de la contractació social i ambiental*, que impulsin i donin exemple en matèria de polítiques inclusives d'ocupació.

La contractació de persones amb discapacitat és una qüestió que afecta tant les empreses privades com el sector públic. De fet el text de la Convenció envia un mandat directe a l'Administració en referència a la contractació de persones amb discapacitat en el sector públic; alhora estableix la necessitat d'impulsar i promoure l'ocupació en les empreses privades.

L'Ajuntament ha de procurar que les condicions de selecció i contractació dels treballadors públics estiguin garantides en un règim d'igualtat d'oportunitats i ha de vetllar per assegurar que existeixin per als treballadors amb discapacitat unes condicions de treball equiparables a la resta. Això implica que tinguin accés efectiu a la promoció professional i a la formació continuada, així com assegurar que poden exercir els seus drets laborals amb unes condicions de treball favorables i equitatives en l'àmbit públic.

Per garantir el dret al treball de les persones amb discapacitat en el sector privat calen mesures d'acció positiva que intentin pal·liar la reticència empresarial a la contractació. En aquest sentit, cal potenciar les actuacions municipals que treballen per difondre els drets de les persones amb discapacitat i també aquelles accions que impliquen col·laborar amb les empreses per tal de fomentar la igualtat d'oportunitats.

Finalment cal esmentar la necessitat d'aplicar la perspectiva de gènere en el disseny i la implementació dels diferents programes per tal d'evitar la doble discriminació en relació amb aquest dret fonamental.

8. Cultura, esports i lleure

8.1. Descripció

La Convenció s'ocupa d'aquest punt en el seu article 30 de la manera següent:

Article 30. Participació en la vida cultural, les activitats recreatives, l'esplai i l'esport

1. Els estats part reconeixen el dret de les persones amb discapacitat a participar, en igualtat de condicions amb les altres, en la vida cultural i adoptaran totes les mesures pertinents per a assegurar que les persones amb discapacitat:

a) Tinguin accés a material cultural en formats accessibles.

b) Tinguin accés a programes de televisió, pel·lícules, teatre i altres activitats culturals en formats accessibles.

c) Tinguin accés a llocs on s'ofereixin representacions o serveis culturals, com ara teatres, museus, cinemes, biblioteques i serveis turístics i, tant com es pugui, tinguin accés a monuments i llocs d'importància cultural nacional.

2. Els estats part adoptaran les mesures pertinents perquè les persones amb discapacitat puguin desenvolupar i utilitzar el seu potencial creatiu, artístic i intel·lectual, no solament per al seu propi benefici sinó també per a l'enriquiment de la societat.

3. Els estats part prendran totes les mesures pertinents, en conformitat amb el dret internacional, amb la finalitat d'assegurar que les lleis de protecció dels drets de propietat intel·lectual no constitueixin una barrera excessiva o discriminatòria per a l'accés de les persones amb discapacitat a materials culturals.

4. Les persones amb discapacitat tindran dret, en igualtat de condicions amb les altres, al reconeixement i al suport de la seva identitat cultural i lingüística específica, incloses la llengua de signes i la cultura dels sords.

5. Amb la finalitat que les persones amb discapacitat puguin participar en igualtat de condicions amb les altres en activitats recreatives, d'esplai i esportives, els estats part adoptaran les mesures pertinents per:

a) Afavorir i promoure la participació, tant com es pugui, de les persones amb discapacitat en activitats esportives generals en tots els àmbits.

b) Assegurar que les persones amb discapacitat tinguin l'oportunitat d'organitzar i desenvolupar activitats esportives i recreatives específiques per a elles, i de participar en aquestes activitats i, amb aquesta finalitat, procurar que se'ls ofereixi, en igualtat de condicions amb les altres, instrucció, formació i recursos adequats.

c) Assegurar que les persones amb discapacitat tinguin accés a instal·lacions esportives, recreatives i turístiques.

d) Assegurar que els nens i les nenes amb discapacitat tinguin igual accés que els altres nens i nenes a la participació en activitats lúdiques, recreatives, d'esplai i esportives, incloses les que es desenvolupin en el marc del sistema escolar.

e) Assegurar que les persones amb discapacitat tinguin accés als serveis de les

persones que participen en l'organització d'activitats recreatives, turístiques, d'esplai i esportives.

Les persones amb discapacitat tenen el dret a participar en totes les activitats de la comunitat, també les culturals, d'oci i de lleure. Els poders públics tenen l'obligació d'adoptar les mesures pertinents per tal que aquestes siguin accessibles per a tothom i, així, han d'assegurar l'existència de formats accessibles de material cultural, programes de televisió, pel·lícules, teatre, museus, biblioteques, serveis turístics i, tant com es pugui, l'accés a monuments i llocs d'importància cultural nacional.

Les persones amb discapacitat tenen dret al reconeixement i al suport de la seva identitat cultural i lingüística específica, incloses la llengua de signes i la cultura dels sords.

En l'àmbit de l'esport i el lleure, els poders públics han d'afavorir i promoure la participació de les persones amb discapacitat tant com es pugui, de manera que tinguin l'oportunitat d'organitzar i desenvolupar activitats esportives i recreatives específiques per a elles, i, amb aquesta finalitat, procurar que se'ls ofereixi, en igualtat de condicions amb les altres, instrucció, formació i recursos adequats. També, i a partir de la Convenció, cal assegurar que les persones amb discapacitat tinguin accés a instal·lacions esportives, recreatives i turístiques i també accés als serveis de les persones que participen en l'organització d'activitats recreatives, turístiques, d'esplai i esportives.

L'Ajuntament de Barcelona entén que la cultura és un bé i un dret per a tothom. D'acord amb això els darrers anys s'han endegat diverses mesures d'accessibilitat física i comunicativa en aquest àmbit per tal que les persones amb discapacitat puguin accedir-hi. Certament les infraestructures estan cada cop més adaptades arquitectònicament (biblioteques, teatres, museus, sales d'actes, espais efímers de concerts...), però encara queden reptes, especialment pel que fa a mesures d'accessibilitat comunicativa.

Des de l'any 1999, en què el plenari municipal va aprovar la mesura de govern *Críteris d'accessibilitat en l'organització d'actes públics municipals. Foment de la participació de les persones amb disminució* es promou l'aplicació d'aquesta mesura en diferents activitats municipals. L'any 2000 es consolida la reserva d'espais per a persones amb discapacitat en les activitats més rellevants. L'any 2003, i per primera vegada, es fa la transcripció escrita en pantalla del pregó de les festes de la Mercè. El 2004, any de celebració del Fòrum de les Cultures, marca un punt d'inflexió per fer possibles avenços en aquest camp, i s'inicia l'adaptació comunicativa d'obres de teatre per a persones amb discapacitat auditiva o visual en diferents teatres públics i privats de la ciutat amb audiodescripció, transcripció escrita en pantalla, emissores d'FM, anells magnètics i també, en algun cas, llenguatge de signes. A partir de l'any 2005, l'IMD col·labora amb el Consorci de Turisme per millorar la informació sobre accessibilitat en diferents espais d'interès turístic. L'any 2006 es comencen a incorporar mesures d'accessibilitat física a les biblioteques, anells magnètics a les sales d'actes, material adaptat a les aules multimèdia i millora de l'accessibilitat de productes escrits de promoció de les biblioteques.

En les activitats de lleure, i en relació amb els espais de socialització i convivència, l'IMD treballa des de l'any 1982 en la integració de nens i nenes amb discapaci-

tat a les colònies d'estiu. Actualment aquesta feina es concreta en activitats estables per a infants amb discapacitat i també en la prestació de suport econòmic a casals especialitzats d'estiu amb la finalitat que el cost sigui el mateix que el de les activitats ordinàries homologades per l'Ajuntament (dos torns per infant). En concret l'any 2009 s'ha treballat en la campanya de vacances d'estiu de la manera següent:

- Participació en l'elaboració de criteris per a la integració d'infants i joves amb discapacitat a les activitats de la campanya d'estiu que promou l'Ajuntament.
- Gestió de la demanda (centralitzada), amb un treball d'informació i gestió des dels respectius districtes, a càrrec dels tècnics d'infància i joventut i els de promoció i suport de l'IMD.
- S'han estudiat 233 sol·licituds de monitor/a de suport, i s'ha assessorat els referents dels districtes sobre la necessitat o no de tenir un suport específic per integrar-hi els infants.

L'any 2005 es va instal·lar la primera àrea de jocs infantils integradora i accessible al parc de la Ciutadella. El 2007 es van instal·lar nou àrees de jocs infantils accessibles en un parc o jardí de cada districte de la ciutat. Actualment, la tendència és que en les àrees de joc de nova creació conviuen els jocs adaptats per a persones amb discapacitat amb els jocs ordinaris.

En l'àmbit de l'esport cal destacar que la ciutat de Barcelona va celebrar l'any 1992 els Jocs Paralímpics, que per primera vegada es van celebrar a la mateixa ciutat seu dels Jocs Olímpics fent servir les mateixes instal·lacions i la mateixa Vila Olímpica. De fet a Barcelona, ciutat amb una llarga trajectòria esportiva, s'han anat realitzant diferents actuacions que han permès afavorir la participació de les persones amb discapacitat.

L'any 1997, i en el marc de l'adaptació progressiva de les platges de la ciutat, es doten aquestes d'ajuts tècnics (cadira amfíbia, grua-elevador), materials (cabina, vestidor, dutxes amb cadires) i voluntariat, per donar suport al bany de les persones amb discapacitat. L'any 1999 s'inicia el programa *Esport per a tothom* i el 2001 es publica la *Guia d'esports d'activitats i serveis per a persones amb discapacitat a les instal·lacions esportives municipals*. En aquest moment ja hi ha vint piscines municipals amb elevador hidràulic per entrar i sortir de l'aigua. L'any 2008 l'Institut Barcelona Esports (IBE), en col·laboració amb l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat, es planteja com una de les seves prioritats consolidar l'enriquiment de la vida esportiva de la ciutat de Barcelona tot garantint el dret del col·lectiu de persones amb discapacitat a la pràctica de l'esport, per això posa en marxa el programa *Per un esport sense barreres*, l'objectiu del qual és la inclusió de les persones amb discapacitat en l'oferta ordinària i la promoció de l'esport adaptat; inclou totes les instal·lacions municipals, personal i persones expertes en esport adaptat i inclusió, així com una comissió assessora. Així doncs, el programa pretén promoure la pràctica de l'esport en el col·lectiu de ciutadans i de ciutadanes amb discapacitat, en igualtat de condicions amb la resta de la població i contribueix així a la construcció i cohesió social de Barcelona.

Un altre programa destacable és *Aprèn a nedar*, fruit de la col·laboració entre l'IMD i l'Institut Barcelona Esports, per a la valoració de les incidències referents

als alumnes amb discapacitat integrats a l'escola ordinària que participen en aquesta activitat (alumnes de primer de primària de les escoles públiques i els alumnes de sis a vuit anys dels centres d'educació especial).

Finalment, l'Ajuntament des de l'IMD ha participat en diferents esdeveniments de foment i pràctica de l'esport adaptat, i ha donat suport a les entitats del sector que presenten activitats i esports adaptats per a persones amb discapacitat.

No podem deixar d'esmentar en aquest apartat la importància de la informació i la divulgació de les activitats municipals en l'àmbit cultural i de lleure com a requisit necessari de coneixement i d'accessibilitat. L'Ajuntament de Barcelona inicia l'edició de publicacions adreçades a persones amb discapacitat l'any 1977, amb la *Guia urbana de Barcelona per a disminuïts físics* elaborada per la Federació ECOM i l'any 1990 s'edita el primer *Full informatiu* de l'IMD que l'any 2005 es renova amb el nom *Donant pas*. La primera *Guia d'accessibilitat. Cinemes, Museus i Teatres* és de l'any 1991. A partir de l'any 1999 les publicacions municipals d'activitats d'estiu d'infants i joves comencen a incorporar informació sobre l'accessibilitat dels espais on tenen lloc. Finalment, l'any 2006 s'activa el portal municipal *Barcelona accessible* (www.bcn.es/accessible) amb la voluntat de ser l'espai virtual de referència sobre accessibilitat i persones amb discapacitat a Barcelona.

8.2. Valoració

Les activitats de l'Ajuntament que hem esmentat amb anterioritat s'ajusten als requeriments de la Convenció en allò que impliquen d'impuls d'activitats culturals i recreatives així com de foment de la pràctica esportiva i de l'esport adaptat per a totes les persones. Certament destaquen, per la seva concepció, actuacions i programes específics com el programa *Per un esport sense barreres* o la recerca i l'aprofundiment en matèria d'accessibilitat universal en els espais i centres culturals.

En l'àmbit del lleure cal continuar treballant de manera preferent en la línia que inclou els infants i el jovent amb discapacitat en les activitats estables dels casals infantils, ludoteques, així com els diferents campus, colònies i campaments d'estiu, com la regla general a seguir per treballar per a un model inclusiu de ciutat. Assolir l'accessibilitat dels espais de lleure, de les zones de joc i continuar progressant en aquesta línia és també essencial per aconseguir la plena participació dels nens i les nenes amb discapacitat.

Tanmateix cal recordar que el plantejament de la Convenció passa perquè el govern municipal garanteixi la participació de totes les persones en un règim d'igualtat d'oportunitats a la vida cultural, la qual cosa implica que totes les activitats culturals que s'organitzin han de tenir en compte aquesta previsió. Un exemple: facilitar l'accés a la informació (sigui per accedir a un espectacle, entendre un horari d'autobusos, llegir informació cultural a Internet o mirar la televisió) és una exigència imprescindible per treballar en l'assoliment d'allò que propugna la Convenció. Cal treballar en aquest punt conjuntament amb els mitjans de comunicació i fomentar decididament l'accessibilitat en tots els àmbits de la vida cultural d'una manera inclusiva, transversal i global. La tasca informativa, especialment de les activitats municipals, és consubstancial al dret a la cultura, al lleure i a la

participació i permet que existeixi veritable comunicació entre el govern municipal i la ciutadania.

Els actes culturals s'adrecen a tothom, per això cal tenir en compte la diversitat ciutadana en el moment de programar-los. El dret de participació en les activitats culturals i de lleure de la ciutat s'ha de garantir sempre, i no només quan les persones amb discapacitat en són destinatàries específiques. En aquest punt resulta especialment important l'enfocament i la previsió que es doni en el moment de la programació de les activitats. L'accessibilitat és el requisit previ per a l'accés a la cultura, el lleure i l'esport. Sense el compliment d'aquesta condició, la participació per a tothom difícilment serà assolida.

Finalment, i en matèria d'informació sobre accessibilitat, volem fer esment d'uns serveis *on line* de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat: un buscador d'equipaments accessibles per a la ciutadania¹⁶ i un directori de temps lliure per a persones amb discapacitat. Sens dubte es tracta d'eines força útils, però d'acord amb el nou model que planteja la Convenció, insuficients. No només cal que les dades sobre accessibilitat es vagin incrementant progressivament, de manera que cada cop siguin més detallades, sinó que a més cal que aquesta informació s'incorpori a les bases informatives ordinàries per tal de donar la informació de manera inclusiva i no estigmatitzada. En un model inclusiu de ciutat s'han de plantejar les activitats d'oci, lleure i cultura de manera que en puguí gaudir amb normalitat tota la ciutadania.

16. Disponible en línia a <http://www.bcn.es/accessible/catala/formulari.htm> [consulta: 12/11/2010].

9. Participació i promoció associativa

9.1. Descripció

Per als redactors de la Convenció la discapacitat ha de considerar-se com el resultat de la interacció entre la persona i el seu entorn, de manera que la discapacitat no és quelcom que radiqui en la persona directament sinó un concepte que evoluciona i que la legislació assumeix d'acord amb els canvis socials que s'esdevinguin. Com hem vist en altres punts d'aquest informe, la inclusió de les persones amb discapacitat ha de realitzar-se a partir de la no discriminació i l'accés universal, fomentant la participació activa de tothom.

Aquesta participació inclou diferents aspectes. La Convenció ho esmenta en diferents parts del seu articulat.

Com una declaració, en el Preàmbul:

e) Reconeixent que la discapacitat és un concepte que evoluciona i que resulta de la interacció entre les persones amb deficiències i les barreres degudes a l'actitud i a l'entorn que impedeixen llur participació plena i efectiva en la societat, en igualtat de condicions amb les altres.

Assumint-ho com un propòsit:

Article 1. Propòsit

El propòsit d'aquesta Convenció és promoure, protegir i assegurar el gaudi ple, i en condicions d'igualtat, de tots els drets humans i llibertats fonamentals per part de totes les persones amb discapacitat, i promoure el respecte de la seva dignitat inherent.

Les persones amb discapacitat inclouen aquelles que tinguin deficiències físiques, mentals, intel·lectuals o sensorials a llarg termini que, en interaccionar amb diverses barreres, puguin impedir la seva participació plena i efectiva en la societat, en igualtat de condicions amb les altres.

I com un principi general:

Article 3. Principis generals

Els principis d'aquesta Convenció seran:

[...] c) La participació i la inclusió plenes i efectives en la societat.

Així com una obligació, en els termes següents:

Article 4

[...]

3. En l'elaboració i aplicació de legislació i polítiques per fer efectiva aquesta Convenció, i en altres processos d'adopció de decisions sobre qüestions relacio-

nades amb les persones amb discapacitat, els estats part celebraran consultes estretes i col·laboraran activament amb les persones amb discapacitat, inclosos els nens i les nenes amb discapacitat, a través de les organitzacions que les representen.

A més, ho menciona en l'article 19 (dret a viure de manera independent i a ser inclòs en la comunitat), en l'article 24 (educació) i en l'article 26 (habilitació i rehabilitació). Així mateix expressa el dret a participar en la vida cultural i les activitats recreatives, d'esbarjo i esport, en l'article 30.

Pel que fa específicament a la participació en la vida política i pública, l'article 29 la considera de la manera següent:

Article 29. Participació en la vida política i pública

Els estats part garantiran a les persones amb discapacitat els drets polítics i la possibilitat de gaudir-ne en igualtat de condicions amb les altres, i es comprometran a:

a) Assegurar que les persones amb discapacitat puguin participar plenament i efectiva en la vida política i pública en igualtat de condicions amb les altres, directament o a través de representants lliurement escollits, inclosos el dret i la possibilitat de les persones amb discapacitat a votar i ser escollides, entre altres formes per mitjà de:

i) La garantia que els procediments, les instal·lacions i els materials electorals siguin adequats, accessibles i fàcils d'entendre i utilitzar.

ii) La protecció del dret de les persones amb discapacitat a emetre el seu vot en secret en eleccions i referèndums públics sense intimidació, i a presentar-se efectivament com a candidates en les eleccions, exercir càrrecs i ocupar qualsevol funció pública en tots els àmbits de govern, i facilitant l'ús de noves tecnologies i tecnologies de suport quan escaigui.

iii) La garantia de la lliure expressió de la voluntat de les persones amb discapacitat com a electors i amb aquesta finalitat, quan sigui necessari i a petició de les persones amb discapacitat, permetre que una persona de la seva elecció els presti assistència per votar.

b) Promoure activament un entorn en què les persones amb discapacitat puguin participar plenament i efectiva en la direcció dels afers públics, sense discriminació i en igualtat de condicions amb les altres, i fomentar la seva participació en els afers públics i, entre altres coses:

i) La seva participació en organitzacions i associacions no governamentals relacionades amb la vida pública i política del país, incloses les activitats i l'administració dels partits polítics.

ii) La constitució d'organitzacions de persones amb discapacitat que representin aquestes persones en l'àmbit internacional, nacional, regional i local, i llur incorporació a aquestes organitzacions.

Per aconseguir la plena participació de les persones amb discapacitat en tots els àmbits la premissa essencial és la presa de consciència. D'acord amb això la Convenció estableix en el seu article 8 que:

Article 8. Presa de consciència

1. Els estats part es comprometen a adoptar mesures immediates, efectives i pertinents per:

- a) Sensibilitzar la societat, fins i tot en l'àmbit familiar, perquè prengui major consciència sobre les persones amb discapacitat, i fomentar el respecte dels drets i la dignitat d'aquestes persones.
- b) Lluitar contra els estereotips, els prejudicis i les pràctiques nocives respecte a les persones amb discapacitat, inclosos els que es basen en el gènere o l'edat, en tots els àmbits de la vida.
- c) Promoure la presa de consciència sobre les capacitats i aportacions de les persones amb discapacitat.

2. Les mesures amb aquesta finalitat inclouen:

- a) Engregar i mantenir campanyes efectives de sensibilització pública destinades a:
 - i) fomentar actituds receptives respecte als drets de les persones amb discapacitat,
 - ii) promoure percepcions positives i una major consciència social pel que fa a les persones amb discapacitat,
 - iii) promoure el reconeixement de les capacitats, els mèrits i les habilitats de les persones amb discapacitat i de les seves aportacions en relació amb el lloc de treball i el mercat laboral.
- b) Fomentar en tots els àmbits del sistema educatiu, fins i tot entre tots els nens i les nenes des d'una edat primerenca, una actitud de respecte dels drets de les persones amb discapacitat.
- c) Encoratjar tots els òrgans dels mitjans de comunicació perquè difonguin una imatge de les persones amb discapacitat que sigui compatible amb el propòsit d'aquesta Convenció.
- d) Promoure programes de formació sobre sensibilització que tinguin en compte les persones amb discapacitat i els seus drets.

El principal contingut d'aquest dret és aconseguir que les persones amb discapacitat participin en la societat en un sentit ampli, també en la presa de les decisions que les afectin. A Barcelona s'ha volgut impulsar aquest dret en relació amb les polítiques i actuacions municipals, i per això s'ha anat reforçant progressivament aquesta idea estratègica.

D'altra banda la ciutat té una tradició associativa llarga i forta. L'associacionisme ha anat creixent quant a nombre d'entitats. Actualment hi ha unes tres-centes associacions de persones amb discapacitat que tenen seu a Barcelona. L'Ajuntament gaudeix de la col·laboració de moltes d'aquestes associacions i federacions en els espais de participació ciutadana. L'aposta municipal de fa trenta anys per construir un model de ciutat participatiu va portar a establir diferents espais que encara es mantenen: el Consell Rector, la Comissió Executiva, les comissions específiques, els grups de treball de l'IMD i els consells de districte i de ciutat.

S'han creat comissions de participació com ara la d'*Habitatge i Domòtica*, la de la *Llei de Promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència* i la *Llei de serveis socials* l'any 2007. Les comissions de participació de l'IMD tenen les funcions de proporcionar i rebre informació, recollir observa-

cions, suggeriments i propostes, són presidides per un representant de les persones amb discapacitat del Consell Rector i en formen part entitats i personal tècnic especialista en el tema corresponent. També s'han creat grups de treball per impulsar el seguiment de projectes concrets com ara el Fòrum de les Cultures 2004 o el Fòrum sobre Violència de Gènere i Discapacitat.

Progressivament s'han anat creant grups de treball de persones amb discapacitat als districtes i, en molts casos, s'han consolidat a partir de l'aprovació de consells o comissions d'accessibilitat o de persones amb discapacitat. L'Ajuntament també potencia la participació de les entitats en espais de participació de ciutat com el Consell d'Habitatge Social o el Consell de Ciutat i en altres espais dels consells de districte. També dóna suport a les entitats de persones amb discapacitat a través de diferents vies, com:

- La cessió de sales i espais per a activitats específiques (reunions, jornades, exposicions, assembles, etc.) i la col·laboració en l'organització d'actes.
- La cessió de solars i locals per a la prestació de serveis socials especialitzats (centre d'atenció diürna, centres ocupacionals, residències, llars residències, etc.). N'ha cedit més de quaranta a entitats de persones amb discapacitat.
- La concessió de subvencions de ciutat i de districte, en el marc de les convocatòries anuals de subvencions municipals.
- La col·laboració concreta i extraordinària amb motiu d'alguna activitat singular o rellevant com ara l'organització d'un congrés, l'edició d'algun document o la celebració d'un aniversari significatiu.
- Les ordenances fiscals de l'Ajuntament han anat regulant exempcions i bonificacions (IAE, IBI, IVTV i ICIO) a les entitats de persones amb discapacitat.

9.2. Valoració

El capítol del PAM de l'Àrea d'Acció Social i Ciutadania 2008-2011 té en el seu objectiu 5: «continuar promovent la participació ciutadana de les persones amb discapacitat i donar suport a l'associacionisme vinculat a la discapacitat».

Per la seva banda l'IMD, organisme de l'Ajuntament de Barcelona que impulsa polítiques i actuacions perquè les persones amb qualsevol tipus de discapacitat puguin desenvolupar els seus projectes vitals d'una manera autònoma i en igualtat de condicions, basa en gran part el seu treball en el reconeixement dels drets i dels valors que aporten les persones amb discapacitat mitjançant la participació dels seus representants i de les entitats. D'acord amb això, el seu programa per l'any 2010 ha tingut per objectiu treballar per la participació ciutadana de les persones amb discapacitat i dóna suport a l'associacionisme. Aquesta voluntat es concreta en els òrgans de govern i també mitjançant l'organització d'espais de trobada, grups de treball i comissions per tal d'assolir aquest objectiu.

Aquest model de ciutat, en què l'Ajuntament gaudeix de la col·laboració de les entitats de sector, és un valor rellevant que connecta clarament amb els requeriments de la Convenció. Els espais de participació permeten a les persones amb discapacitat expressar la seva veu, fomentar aquesta participació i promoure la seva autonomia personal. Les actuacions adreçades a donar suport a la promoció

de l'associacionisme, en especial de les entitats representatives dels interessos de les persones amb discapacitat, i d'acord amb l'article 29i de la Convenció, també es valoren molt positivament.

Un altre aspecte important en l'àmbit de la participació és la possibilitat que les persones amb discapacitat exerceixin els drets polítics, directament o mitjançant els seus representants lliurement escollits, fet que es concreta en la possibilitat de votar i de ser escollides. Per això cal tenir la garantia que els procediments, les instal·lacions i els materials electorals siguin adequats, accessibles i fàcils d'entendre i d'utilitzar per a tothom. Les persones amb discapacitat tenen dret a emetre el seu vot en secret en eleccions i referèndums i per a fer-ho cal també que se'ls faciliti l'ús de les eines de suport necessàries.

En general, promoure un entorn en què les persones amb discapacitat puguin participar plenament i amb efectivitat en la direcció dels afers públics sense discriminació i en igualtat de condicions amb les altres, fomenta la seva participació i connecta clarament amb els requeriments de la Convenció.

Per acabar cal esmentar, en relació amb l'article 8 de la Convenció, la necessitat d'endegar i mantenir campanyes efectives de sensibilització pública en relació amb els drets de les persones amb discapacitat. Les actuacions de l'Ajuntament de Barcelona destinades a aquesta finalitat connecten clarament amb la regulació de la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat i només ens cal reclamar una potenciació d'aquest punt essencial.

10. Recerca i coneixement

10.1. Descripció

Les activitats de recerca i de millora del coneixement són una eina al servei del compliment dels drets humans de les persones amb discapacitat. D'acord amb això la Convenció al·ludeix, en el seu article 8, al paper dels poders públics de la manera següent:

Article 8

1. Els estats part es comprometen a adoptar mesures immediates, efectives i pertinents per:

a) Sensibilitzar la societat [...] perquè prengui major consciència sobre les persones amb discapacitat, i fomentar el respecte dels drets i la dignitat d'aquestes persones.

b) Lluitar contra els estereotips, els prejudicis i les pràctiques nocives respecte a les persones amb discapacitat, inclosos els que es basen en el gènere o l'edat, en tots els àmbits de la vida.

c) Promoure la presa de consciència sobre les capacitats i aportacions de les persones amb discapacitat.

Les mesures inclouen, entre altres:

fomentar actituds receptives respecte als drets de les persones amb discapacitat

[art 8.2.i]

promoure percepcions positives i una major consciència social pel que fa a les persones amb discapacitat

[art. 8.2.ii]

promoure el reconeixement de les capacitats, els mèrits i les habilitats de les persones amb discapacitat i de les seves aportacions en relació amb el lloc de treball i el mercat laboral

[art. 8.2.iii]

L'article 31 de la Convenció, en relació amb la recopilació de dades i estadístiques, estableix que:

1. Els estats part recopilaran informació adequada, incloses dades estadístiques i d'investigació, que els permeti formular i aplicar polítiques, amb la finalitat de donar efectes a aquesta Convenció.

D'acord amb el plantejament de l'Ajuntament de Barcelona que es descriu a la memòria *Barcelona, una ciutat per a tothom*, l'estudi i la recerca són «imprescin-

dibles per a poder argumentar i sostenir una pràctica rigorosa, per a conèixer les necessitats i la manera de cercar respostes, per a justificar les futures actuacions, per endegar noves iniciatives i per modificar, reorientar i millorar les línies de treball i les actuacions en marxa». L'objectiu número 6 del PAM (2008-2011) estableix la necessitat de «potenciar el coneixement de la realitat i dels problemes de les persones amb discapacitat» i, en aquest sentit, «dur a terme estudis, actualitzar les dades demogràfiques de les persones amb discapacitat i posar la recerca al servei de nous serveis, recursos, prestacions i ajudes tècniques». La web Barcelona Accessible de l'IMD recull, entre altres, apartats com «Discapacitat en xifres», o «Publicacions», en què es recopilen dades estadístiques i es difonen publicacions i recerques d'interès en l'àmbit dels drets de les persones amb discapacitat.

Al municipi de Barcelona l'activitat en aquest àmbit s'inicia l'any 1983 amb l'estudi *La situación del niño con disminución física en la escuela*. De llavors ençà s'han anat realitzant diferents projectes i estudis de recerca. L'any 1987 es concreten, en l'àmbit del foment de l'ocupació, diferents projectes en col·laboració amb el Fons Social Europeu. Es participa, des de l'any 1991 i fins al 1994, en l'Europrojecte Iniciativa Horizon de la Comissió Europea amb l'objectiu de millorar les condicions d'accés al mercat de treball de les persones amb discapacitat. L'any 1993 es duu a terme l'estudi *Actitud de l'empresa privada davant la integració laboral de les persones amb disminució* en col·laboració amb la Universitat de Barcelona, i el 1995 es participa en l'Europrojecte ESPOIR-HERMES de desenvolupament de noves tecnologies d'informació aplicades a l'àmbit de la formació i a la inserció laboral. Concretament, pel que fa als estudis de recerca, volem recollir els següents:

– *El greuge comparatiu econòmic de les persones amb discapacitat de la ciutat de Barcelona* (2006).¹⁷

– *Recomanacions per a la millora de l'atenció social a les persones amb trastorn mental a la ciutat de Barcelona* (2008).¹⁸

– *Servei de transport especial, funcionament, tendències i previsions* (2009).¹⁹

Una altra acció destacable és la creació l'any 1999 de l'Observatori Europeu Ciutat i Pobles per a Tothom com a instrument per a conèixer la situació de les ciutats, informar-ne, promoure l'intercanvi d'experiències en l'àmbit local i potenciar la participació entre l'Administració local i les entitats en la temàtica de les persones amb discapacitat. El PAM de la ciutat de Barcelona estableix expressament en el seu objectiu 6 la necessitat d'impulsar el recull i l'intercanvi de bones pràctiques i indicadors d'accessibilitat de les ciutats, mitjançant la gestió d'aquest organisme.

D'entre les actuacions de l'Observatori podem esmentar el desenvolupament d'una web interactiva amb indicadors de les ciutats i bancs de bones pràctiques²⁰ i la inclusió d'aquest en l'Observatori Social Barcelona.²¹ D'acord amb la *Memòria*, al final de l'any 2009 hi havia seixanta-cinc ciutats adherides, divuit entitats col·laboradores i noranta-nou bones pràctiques recollides.

Finalment volem esmentar la redacció del *Pla d'equipaments de serveis socials per a persones amb disminució de Barcelona 2002-11* i la creació del Consell Assessor i de Recerca de l'IMD.

17. Disponible en línia a <http://w3.bcn.es/fitxers/ajuntament/greugecomparatiu personesdiscapacitats.539.pdf> [consulta: 23/12/2010].

18. Disponible en línia a <http://w3.bcn.es/fitxers/acciosocial/estudipe ramilloradelatencipersambtrastornmentalgreu09.11.09.668.pdf> [consulta: 23/12/2010].

19. Disponible en línia a: <http://w3.bcn.cat/fitxers/baccessible/estudiste.775.pdf> [consulta: 23/12/2010].

20. <http://w10.bcn.es/APPS/aaaoct/>

21. L'Observatori Social Barcelona té com a objectiu conèixer i avaluar la situació i l'evolució de les condicions de vida de la població, la realitat dels diferents col·lectius i l'evolució dels fenòmens i processos socials que afecten la qualitat de vida de les persones i la cohesió social de Barcelona

10.2. Valoració

D'acord amb el Preàmbul de la Convenció, el propòsit d'aquesta és promoure i protegir els drets i la dignitat de les persones amb discapacitat per tal de contribuir significativament a pal·liar el profund desavantatge social d'aquestes així com promoure llur participació, en igualtat d'oportunitats, en els àmbits civil, polític, econòmic, social i cultural [Preàmbul y].

Els estudis i les recerques, així com el material de difusió dels drets de les persones amb discapacitat, conformen la plasmació de l'esperit global de la Convenció. Aquell que reclama la universalitat, la indivisibilitat i la interrelació de tots els drets humans, així com la necessitat de garantir que les persones amb discapacitat els exerceixin sense discriminació.

La investigació i la difusió del coneixement és vital per tal de conèixer la realitat i dissenyar i implementar polítiques públiques. En l'àmbit municipal, la necessitat d'invertir en coneixement va lligada a l'excel·lència en la gestió pública, i a més, permet treballar pel foment d'activitats receptives en relació amb els drets de les persones amb discapacitat.

L'Observatori Europeu Ciutats i Pobles per a Tothom és una eina creada per conèixer, avaluar i informar sobre la situació de la ciutat i l'intercanvi d'experiències. Es tracta d'aconseguir que la interacció entre la ciutat i tots els seus habitants sigui més amable i afavoreixi l'evolució positiva de les persones amb discapacitat. Entre les seves actuacions destaca especialment la Conferència *Access and the city* realitzada l'any 2008 a Dublín, l'objectiu de la qual fou demostrar i investigar com el disseny universal pot facilitar una vida efectiva de totes les persones a les ciutats i els pobles. En el marc d'aquesta activitat es van explorar els diferents tipus de comunicacions dissenyades universalment per fer possible que la ciutadania es pugui moure per la ciutat, utilitzar el transport públic i accedir a activitats turístiques. També es van fer contribucions sobre orientacions i recursos per fer la informació universalment accessible en entorns urbans. D'acord amb l'esmentat podem dir que l'activitat s'emmarca perfectament en els treballs que reclama la Convenció i només ens cal reclamar una potenciació dels seus objectius i resultats.

Tanmateix les activitats d'investigació, recerca i difusió en matèria dels drets humans de les persones amb discapacitat són encara lluny del nivell desitjable tot i que la ciutat de Barcelona ha valorat la importància d'aquest element i al llarg d'aquests anys ha anat recollint i difonent treballs en aquest sentit, entenent que són una eina essencial.

Reclamar una continuació d'aquesta activitat, emmarcant-la i impulsant-la des d'una exigència de drets humans tal i com exigeix la Convenció, sembla l'única postura plausible en aquest àmbit, tot fent constar la necessitat específica d'atendre també la perspectiva de gènere en aquest àmbit fonamental.

11. Conclusions

La intenció d'aquest informe és constatar el nivell d'adequació de les polítiques i actuacions municipals de la ciutat de Barcelona respecte a la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat, fer-ne una valoració i aportar-hi propostes concretes de millora.

Les actuacions municipals han de garantir la interacció entre la ciutat de Barcelona i els seus habitants i afavorir la participació de les persones amb discapacitat. L'objectiu que es vol assolir és un model inclusiu per als residents i una ciutat que es configuri com un destí comercial i turístic accessible i de qualitat per als visitants. El canvi en el model de la discapacitat que determina la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat, ha de constituir l'element orientador de les polítiques públiques municipals.

Avui dia no n'hi ha prou amb garantir l'eliminació de barreres. Des de la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat, *l'accessibilitat* és un dret, i un dret que s'ha de concebre amb un plantejament global, cosa que inclou la possibilitat d'accedir en igualtat de condicions a tots els espais de la ciutat, productes i serveis. Per assolir-ho cal apostar en primer lloc pel *disseny universal* o *disseny per a tothom* desenvolupant les actuacions municipals d'acord amb aquesta premissa. Cal que l'entorn que es construeixi, així com els productes i els serveis que es dissenyin, atenguin al criteri de l'accessibilitat com una condició prèvia, i això s'ha d'aplicar als diferents elements i àmbits de la ciutat.

Cal tenir present que, en matèria d'accessibilitat, no n'hi ha prou amb l'existència de les mesures adients. A més, ha d'existir proporcionalitat amb el nombre de persones usuàries. Si això no passa, es corre el perill de trencar el nivell d'accessibilitat suficient i vulnerar el principi d'universalitat de les actuacions públiques. L'actuació administrativa s'adreça a tota la població sense exclusions, i aquesta premissa substancial s'ha de tenir en compte; així mateix els poders públics han d'assumir la diversitat de la ciutadania.

D'altra banda, cal entendre l'accessibilitat com un concepte global que no només fa referència a barreres físiques i de comunicació sinó també a obstacles relacionats amb l'estigma, com és el cas, per exemple, de les persones amb trastorn mental. Els poders públics han de treballar per reduir la discriminació que comporta la no acceptació social de la discapacitat i la diversitat, i ho han de fer per garantir la plena participació i la igualtat de tota ciutadania.

El *comerç* de la ciutat de Barcelona també hi té un paper, atès que no podem parlar d'una ciutat veritablement inclusiva o establir una imatge de qualitat del municipi si oblidem aquest aspecte fonamental. Les persones amb discapacitat han de poder exercir el seu dret com a usuaris i usuàries amb normalitat i és funció de l'Ajuntament de Barcelona procurar que això s'assoleixi emprant les eines necessàries en relació amb aquest sector.

La Convenció estableix una concepció de la *igualtat* en els drets que no es limita a reclamar la manca de discriminació, sinó que exigeix una actitud proactiva dels poders públics que ha de permetre una igualtat efectiva en l'exercici dels drets de totes les persones. Això obliga els governs municipals a adoptar polítiques actives

per tal que tots els ciutadans i totes les ciutadanes assoleixin nivells d'inclusió i participació similars en la societat, ja sigui adaptant l'entorn i els serveis de la ciutat per fer-los més accessibles a tothom o incorporant els ajustaments raonables que calguin en cada cas per tal que les persones puguin actuar i participar de la vida de la ciutat de la manera més autònoma possible. Correspon als poders públics assegurar l'accessibilitat dels espais i dels serveis públics, així com d'aquells espais que, tot i ser de titularitat privada, presten serveis d'utilitat general o d'ús generalitzat, com ara entitats bancàries, centres comercials, serveis de salut o centres recreatius. Cal que, en tot cas, es compleixin les normes d'accessibilitat universal en relació amb l'entorn, per tal que les persones amb discapacitat puguin accedir-hi i participar-hi en igualtat de condicions. Aquest és un puntal bàsic de la Convenció, i l'eina que millor serveix no només per a la plena participació, sinó també per al foment de l'*autonomia individual* i el control de la pròpia vida de les persones amb discapacitat.

D'acord amb això, l'Ajuntament de Barcelona ha de facilitar el millor acompliment d'aquest dret mitjançant actuacions que afavoreixin que les empreses i entitats treballin d'acord amb els principis de la Convenció. En aquest sentit, calen activitats de difusió que treballin per la *presa de consciència* com a pas previ per impulsar actuacions per a l'adaptació dels entorns, per a l'accés normalitzat als continguts i a les diferents activitats de la ciutat, i per a l'eliminació de barreres de tot tipus. Sense obviar que una actitud proactiva reclama una supervisió posterior que en garanteixi el compliment en el temps.

Que la ciutadania pugui moure's per la ciutat amb llibertat és una obligació dels poders públics. L'exercici d'un dret com és el de lliure circulació no pot quedar restringit o anul·lat per a determinades persones. El dret a la *mobilitat*, que el govern municipal ha d'assegurar aconseguint que el transport regular sigui accessible per a la ciutadania, implica treballar per garantir l'accessibilitat a les infraestructures (velles i noves) així com als vehicles. Implica també assegurar l'infoaccessibilitat, assolir l'accessibilitat informativa i comunicativa als mitjans de transport i eliminar els obstacles que impedeixen la circulació per les vies comercials i els establiments d'ús públic. Impulsar una política que assegurï que hi hagi prou places d'aparcament, sobretot en els equipaments públics, lliga amb aquest dret i s'ha de potenciar. En la mesura que es treballi en aquestes qüestions, i se'n maximitzin els resultats, s'estarà treballant en la línia que marca la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat.

L'accessibilitat és condició necessària per a l'acompliment de molts altres drets. El dret d'accés a la informació, el dret a l'educació, el dret a la lliure circulació, etc., poden ser restringits o fins i tot suprimits quan el criteri de l'accessibilitat falla. El dret a un *habitatge* accessible es relaciona amb el *dret a viure de forma independent* i a ser inclòs en la comunitat; per això han de ser prioritats de govern a la ciutat de Barcelona: innovar en la construcció i promoure la sostenibilitat en els habitatges, així com millorar les condicions del parc d'habitatge construït per fer-lo més accessible. Cal potenciar el control i la implicació sobre els habitatges de tipus privat, i posar l'accent especialment en l'accessibilitat dels ascensors. Cal que la normativa municipal en matèria d'habitatges i equipaments contempli la perspectiva del disseny per a tothom com el millor mecanisme per garantir la igualtat en l'exercici dels drets de totes les persones des de l'inici.

El *dret a l'autonomia individual i a la vida independent* es troba en tot el text de la Convenció i és el principi a partir del qual s'ha d'interpretar el text internacional. Protegeix l'lliure elecció del titular sobre amb qui i com viure, amb els suports que siguin necessaris d'assistència personal, domiciliària, residencial o sanitària. El titular del dret ha de poder triar aquella prestació o aquell servei que millor potenciï la seva autonomia individual, d'acord amb la seva situació, i els poders públics han de procurar el seu acompliment d'acord amb aquestes premisses. Treballar per aquesta autonomia, com a pilar per a l'exercici dels drets individuals, és una obligació dels poders públics a partir de la Convenció. Fer referència a conceptes com l'empoderament i impulsar-los, posant l'accent en la capacitat, l'habilitat i l'assumpció de responsabilitats, connecta clarament amb el text de les Nacions Unides.

La Convenció planteja *l'educació* des d'una perspectiva basada en la idea que l'aprenentatge inclusiu ofereix el millor ambient docent, fins i tot per a nens i nenes amb discapacitat intel·lectual, i contribueix també a lluitar contra els estereotips.

Aquest model no pot excloure ni segregar i remarca que en l'aprenentatge no només s'ha de pensar en les característiques de l'alumnat, sinó també en com es comporta i com es dissenya l'entorn educatiu. Aquesta idea és l'eix al voltant del qual s'han de plantejar les polítiques educatives, i a aquest objectiu s'han de destinar tots els esforços que es prevegin. Podem recollir aquí un seguit de propostes adreçades als poders públics:²²

a) Difondre metodologies d'educació inclusiva com a part integral dels programes d'estudis pedagògics dels mestres. Capacitar tots els mestres perquè ensenyin en una aula inclusiva i estimular-los perquè s'ajudin mútuament.

b) Utilitzar tècniques de capacitació en piràmide, mitjançant les quals els mestres, un cop han estudiat les metodologies d'educació inclusiva les ensenyen a altres mestres.

c) Fomentar programes d'ensenyament en virtut dels quals els estudiants de nivell superior ajudin els menys avançats.

d) Assegurar que en l'avaluació dels nens i nenes es proporcionin ajustaments raonables.

e) Convertir les escoles especials existents en centres de recursos.

f) Establir un mecanisme d'informació per supervisar la inscripció escolar dels nens i nenes amb discapacitat i garantir que conclouran l'escolaritat.

g) Proporcionar equip i materials docents adequats per a les persones amb discapacitat.

h) Adoptar mètodes d'ensenyament i plans d'estudis que abastin les necessitats de tot l'alumnat, compresos els alumnes i les alumnes que tenen discapacitat, i promoure l'acceptació de la diversitat.

i) Oferir una gamma àmplia de suports que satisfacin les diverses necessitats de tot l'alumnat, compresos els alumnes i les alumnes que no tinguin discapacitat, en la major mesura possible.

j) Facilitar l'aprenentatge del braille i de la llengua de signes per tal que les persones amb discapacitat visual o auditiva puguin tenir accés a l'educació i puguin comunicar-se.

22. D'acord amb les propostes del *Manual per a Parlamentaris* (Nacions Unides, 2007) sobre l'adaptació de la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat.

En l'àmbit cultural i del lleure el govern municipal ha de seguir treballant en l'estratègia iniciada, atès que connecta clarament amb els requeriments de la Convenció. Millorar arquitectònicament les infraestructures de biblioteques, museus, teatres, sales d'actes, etc., així com millorar l'accessibilitat comunicativa i les mesures de suport, facilita la participació de tota la ciutadania en els actes de la vida de la ciutat, tal i com estipula el text internacional. El govern municipal també pot desenvolupar la relació entre les noves tecnologies i les persones amb discapacitat. L'aposta per les noves tecnologies, amb un plantejament inclusiu, és una eina reconeguda i especialment important perquè totes les persones puguin prendre part en la vida de la ciutat en un règim d'igualtat.

En l'àmbit de l'esport, l'Ajuntament de Barcelona ha de seguir treballant amb la mateixa implicació que fins ara. La ciutat, tradicionalment sensible a l'accés a l'activitat esportiva, pot esdevenir un autèntic referent per a les persones amb discapacitat si es continua treballant en l'estratègia existent. La Convenció obliga a l'adaptació de les instal·lacions esportives i reclama que s'hi introdueixin mesures que en permetin la màxima promoció. Per això, i per a aconseguir un model veritablement inclusiu de ciutat, cal apostar per adaptar i millorar les ofertes de les modalitats esportives i aconseguir que l'esport esdevingui una eina rellevant de participació per a les persones amb discapacitat i un element distintiu de la ciutat.

Pel que fa al treball i l'ocupació, un element fonamental d'equiparació social, cal que les polítiques municipals promoguin, sempre que sigui possible, la participació en el mercat ordinari de treball. Això implica prioritzar les actuacions per tal que les persones amb discapacitat puguin treballar en cooperatives o per compte propi, en empreses —públiques o privades—, en universitats o en les diferents administracions públiques, com ara el mateix Ajuntament. El treball en el sector públic és una via reclamada expressament a la Convenció de les Nacions Unides. L'Ajuntament ha de tendir a potenciar l'especialització dels membres dels tribunals de selecció i les juntes de mèrits i capacitats, així com el coneixement d'aquests en relació amb el text internacional. També cal potenciar la formació de l'entorn laboral i dels responsables de recursos humans en aquesta matèria. L'ocupació pública és un aspecte tractat expressament a la Convenció i que es configura com una obligació directa dels poders públics. L'enfocament del text de les Nacions Unides obliga els poders municipals a assumir de manera integral el tractament de la discapacitat en les seves estructures organitzatives. En aquest sentit convé superar la concepció tradicional que posa l'accent en l'accés a la feina per anar implantant l'especialització en el lloc de treball, l'accessibilitat i la determinació dels ajustaments raonables necessaris, i l'adequació permanent entre funcions i categoria d'acord amb l'evolució de la persona amb discapacitat. Les persones amb discapacitat tenen dret a treballar en igualtat de condicions amb les altres i a fer-ho amb un treball triat lliurement en un entorn laboral obert, inclusiu i accessible.

En l'ocupació, l'accent s'ha de posar en la formació. La capacitació dels treballadors i les treballadores, juntament amb la lluita contra les barreres invisibles que n'impedeixen la contractació, és l'únic camí per assolir un mercat laboral veritablement inclusiu.

En general, i des de la perspectiva municipal, es pot treballar per afavorir les oportunitats d'ocupació i la promoció professional de les persones amb discapacitat

mitjançant mecanismes i programes d'acció afirmativa, sense oblidar que cal vetllar també perquè es realitzin ajustaments raonables en el lloc de treball. L'Ajuntament de Barcelona pot impulsar —i en aquest sentit, seguir l'estratègia ja iniciada— programes d'orientació i serveis de col·locació i formació contínua per a les persones amb discapacitat, que són un bon mecanisme per garantir el dret a guanyar-se la vida que té tota la ciutadania.

Pel que fa a exercir el dret de *participació*, entesa com un mecanisme de cooperació i contribució a les polítiques públiques municipals, cal seguir treballant en la línia marcada per l'Ajuntament de Barcelona, no només incorporant la perspectiva de les persones amb discapacitat en aquells programes dels quals són destinataris específics, sinó també, com a part destinatària de totes les polítiques municipals. Escoltar les persones amb discapacitat és un mecanisme de garantia per dissenyar i implementar polítiques municipals veritablement inclusives i que atenguin el criteri de l'accessibilitat amb una perspectiva transversal. En aquest sentit l'Ajuntament de Barcelona ha de seguir buscant fórmules que permetin escoltar les persones amb discapacitat i aprofundir en la recerca d'espais de participació comuns com els ja existents i valorats de manera positiva.

Si tenim en compte que les polítiques municipals es dissenyen per a tota la ciutadania, cal disposar de personal expert que pugui assessorar sobre les necessitats i els hàbits comunicatius de les persones amb discapacitat en el moment de dissenyar programes o actuacions públiques. Cal també treballar en l'ús del *llenguatge* adequat per a adreçar-s'hi, per tal d'evitar la discriminació sexista i normalista. A més cal recordar que, en una ciutat d'acollida com és Barcelona, cal tenir en compte la presència de persones amb discapacitat provinents d'altres països i amb llengües diferents, cosa que pot comportar una dificultat d'inclusió i de participació afegida.

La participació, entesa com un mecanisme d'interacció i col·laboració amb l'entorn i la societat, es contempla a la Convenció tot exigint la introducció de les mesures necessàries per assolir-ne el màxim reeiximent. Per poder participar en un règim real, i no formal, d'igualtat de condicions, cal un plantejament integral en el tractament de la discapacitat que afecti qüestions com ara l'educació, l'eliminació de les barreres físiques, de comunicació i psicològiques, la garantia de mobilitat o l'accessibilitat dels serveis administratius. Tot plegat amb l'objectiu d'aconseguir la igualtat real en l'accés de les persones amb discapacitat al poder polític i als espais de la vida pública.

Les *activitats de recerca i coneixement*, impulsades des de l'àmbit municipal, són la millor garantia per treballar per a la defensa dels drets humans de les persones amb discapacitat. La creació de grups de treball participatius, l'elaboració d'informes, documents tècnics, estudis i treballs d'investigació amb la missió de promoure una gestió del coneixement que serveixi per implementar polítiques d'acord amb la Convenció, és l'únic camí per avançar en el desenvolupament del text internacional. Cal potenciar la perspectiva de gènere i incrementar els estudis que adoptin la perspectiva dels drets humans.

Els *mitjans de comunicació* públics han de servir també per treballar en aquesta línia: no només mitjançant campanyes de difusió del nou model de la Convenció, sinó també de tots aquells programes realitzats d'acord amb aquesta. Cal emprar

correctament la terminologia, evitar generalitzacions i prejudicis. Cal assumir les singularitats i normalitzar per evitar estigmatitzacions.

Els mitjans de comunicació, públics i privats, són educadors socials de primer ordre. Cal encoratjar-los perquè difonguin una imatge de les persones amb discapacitat compatible amb el model de la Convenció. Donar a conèixer la realitat de les persones amb discapacitat actua en benefici dels drets humans de tota la ciutadania i treballa, d'acord amb l'article 8 de la Convenció, per construir una societat més tolerable amb la diversitat.

Les barreres no són només físiques. De manera freqüent les dificultats obeeixen a obstacles com ara les reticències, la ignorància o el desconeixement, i aquestes són sovint les causes que impedeixen assolir resultats desitjables en les polítiques de lluita contra la discriminació. La perspectiva de drets humans que proclama la Convenció obliga que la *planificació* dels diferents programes atengui sobretot a aquesta realitat. Lluitar contra els estigmes i la discriminació, així com potenciar la presa de consciència en relació amb els drets de totes les persones, és la proposta fonamental d'aquest document. Tots i cadascun dels àmbits a què ens hem referit en aquest informe s'han de llegir a la llum d'aquesta perspectiva fonamental

En general, i d'acord amb l'informe expressat, *considerem que l'Ajuntament de Barcelona està treballant en la línia estratègica que marca la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat*. Cal només fer ajustaments concrets en la política municipal per tal d'incidir en criteris ja adoptats, o per a la implementació progressiva i generalitzada d'alguns programes i actuacions de millora de l'accessibilitat ja plantejats, per tal d'aprofundir en els requeriments d'una Convenció que té com a propòsit fonamental que els poders públics assegurin que de totes les persones puguin gaudir plenament, i en condicions d'igualtat, de tots els drets humans i totes les llibertats fonamentals. Per aconseguir-ho cal:

Redefinir la perspectiva de la discapacitat a partir del model que planteja la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat. Difondre, impulsar i projectar de manera transversal aquesta nova perspectiva en les polítiques públiques.

D'acord amb això, *cal situar l'actuació municipal en la perspectiva dels drets*, no dels usuaris o les usuàries del sistema. Per fer-ho l'accent s'ha de posar en la planificació, més que en els programes específics, i no atendre tant a qüestions de quota o de grau de discapacitat com a la igualtat en l'exercici dels drets. Cal que les diferents polítiques que s'impulsin siguin coherents amb aquest plantejament.

Les polítiques municipals han de basar-se en el *concepte d'atenció integral* a la ciutadania. Les persones, com a ciutadans i ciutadanes, esdevenen titulars d'uns drets i d'unes obligacions que els han de permetre l'accés als diferents serveis i als equipaments sense barreres discriminatòries.

La gestió de la ciutat com a espai públic de participació correspon a l'Ajuntament, que és el responsable últim de fer que es compleixi el nivell d'accessibilitat suficient. Cal incorporar *l'accessibilitat com a condició de gestió* de tota l'actuació municipal, i en relació amb tots els elements i totes les persones.

12. Bibliografia i documentació de treball

AJUNTAMENT DE BARCELONA (2008). «L'Ajuntament de Barcelona universalitza els ajuts per a la instal·lació d'ascensors. El programa es posarà en marxa el mes de setembre». *Dossier de Premsa*, 19 de juny de 2008. Disponible a: www.bcn.cat/ajutas-censors [consulta: 25/11/2010].

AJUNTAMENT DE BARCELONA, INSTITUT MUNICIPAL DE PERSONES AMB DISCAPACITAT; DIPUTACIÓ DE BARCELONA (2008). *Accessibilitat Comunicativa. Recull de Bones Pràctiques*. Barcelona Social. Disponible a: www.bcn.cat/imd [consulta: 18/11/2010].

AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Programa d'Actuació Municipal de l'àrea d'Acció Social i Ciutadania 2008-2010*. Aprovat per la Comissió de Govern de 16 de gener de 2008. Disponible a: <http://www.bcn.cat/pam> [consulta: 15/9/2010].

AJUNTAMENT DE BARCELONA (2009). *Contractació responsable. Nou impuls de la contractació social i ambiental*. Terrassa, 11 de novembre de 2009. Document de treball del Sector de Serveis Generals i Coordinació Territorial. Disponible a: http://www.acte.net/docs/news/eduard_vicente.pdf [consulta: 2/12/2010].

AJUNTAMENT DE BARCELONA, INSTITUT MUNICIPAL DE PERSONES AMB DISCAPACITAT (2009). *Barcelona, una ciutat per a tothom. 30 anys treballant per a les persones amb discapacitat*. Novembre. Barcelona: Ajuntament de Barcelona – Institut Municipal de Persones amb Discapacitat.

AJUNTAMENT DE BARCELONA (2010). «Barcelona adapta el servei de teleassistència a persones amb dificultats de comunicació». *Dossier de Premsa*, 3 de novembre de 2010. Disponible a: www.bcn.cat/media [consulta: 23/11/2010].

AJUNTAMENT DE BARCELONA (2010). *Barcelona, Ciutat i Comerç*. Disponible a: <http://w3.bcn.cat/fitxers/comerc/barcelonaciutaticomer72.119.pdf> [consulta: 24/11/2010].

AJUNTAMENT DE BARCELONA (2010). *L'Ajuntament millorarà la ubicació dels contenidors per garantir la seva accessibilitat*. Notícia publicada el 21/9/2010 a les 20.37 h. Disponible a: http://w3.bcn.cat/V01/Serveis/Noticies/V01NoticiesLlistatNoticiesCtl/0_2138,290652867_291374213_1_1352030727,00.html?accio=detall&home= [consulta: 23/9/2010].

AJUNTAMENT DE BARCELONA (2010). *Barcelona, finalista al premi Ciutat accessible de la Comissió Europea*. Publicat el 5/11/2010 a les 12.55 h. Disponible a: www.bcn/es/noticies/l/llistat/noticies [consulta: 23/11/2010].

COMISSIÓ D'ESTUDI DE LA SITUACIÓ DE LES PERSONES AMB DISCAPACITATS DEL PARLAMENT DE CATALUNYA (2010). *Informe, conclusions i recomanacions de la Comissió d'Estudi de la Situació de les Persones amb Discapacitats*. Mesa del Parlament: 30/9/2010, publicat al *BOPC*, núm. 806, 4/10/2010.

CONSEJO DE MINISTROS DE ESPAÑA (2010). *Informe sobre las medidas necesarias para la adaptación de la legislación a la Convención de la ONU*. Consell de Ministres, 30/3/2010. Informe de la Comisión Interministerial (adaptación de las leyes a la CDPD). Publicat al *Butlletí* núm. 52 del Cermi.es [consulta: 23/4/2010].

DEPARTAMENT D'ACCIÓ SOCIAL I CIUTADANIA (2010). «Estadístiques de persones amb discapacitat a Catalunya, xifres absolutes a juny del 2010». Disponible a: <http://www20.gencat.cat/portal/site/dasc/> [consulta: 25/11/2010].

DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES (2010). «La red de metro alcanza el 80% de accesibilidad». *Dossier de premsa*, 17/8/2010. Disponible a: http://www.tmb.cat/es_ES/premsa/dossierpremsa/dossierpremsa.jsp [consulta: 12/11/2010].

INSTITUT MUNICIPAL DE PERSONES AMB DISCAPACITAT (2007). *Informe de valoració sobre el «Projecte per a l'autonomia personal i la vida independent»*. Barcelona. Disponible a: http://www.icveuiabarcelona.cat/documents/rjgoma/Valoracio_Projecte_autonomia_personal.pdf [consulta: 9/11/2010].

INSTITUT MUNICIPAL DE PERSONES AMB DISCAPACITAT. *Programa d'Habitatge per a Persones amb Discapacitat 2008-2016. Aportacions de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat per a la redacció del Pla de l'Habitatge de Barcelona 2008-2016*. Disponible a: <http://www.asemcatalunya.com/cast/Plahabitatge2008-2016.pdf> [consulta: 10/10/2010].

INSTITUT MUNICIPAL DE PERSONES AMB DISCAPACITAT (2008). *Donant Pas. Full informatiu*, núm. 55, gener-abril 2008. Barcelona. Disponible a: <http://w3.bcn.es/fitxers/bac-accessible/full55.380.pdf> [consulta: 12/11/2010].

INSTITUT MUNICIPAL DE PERSONES AMB DISCAPACITAT (2008). Barcelona: Ajuntament de Barcelona. *Memòria*.

INSTITUT MUNICIPAL DE PERSONES AMB DISCAPACITAT (2008). «Observatori Europeu Ciutats i Pobles per a Tothom. Conferència Access and the City i Assemblea General a Dublín». *Donant Pas. Full Informatiu*, núm. 57, octubre-desembre.

INSTITUT MUNICIPAL DE PERSONES AMB DISCAPACITAT 2009. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. *Memòria*.

INSTITUTO DE DERECHOS HUMANOS BARTOLOMÉ DE LAS CASAS UNIVERSIDAD CARLOS III DE MADRID. *Los derechos de las personas con discapacidad en la Ley 39/2006, de Promoción de la Autonomía Personal y Atención a las Personas en situación de De-*

pendencia. Informe El impacto de la Convención Internacional de los Derechos de las Personas con Discapacidad en la Ley 39/2006, de Promoción de la Autonomía Personal y Atención a las Personas en situación de Dependencia. Disponible a: <http://el-observatorio.org/wp-content/uploads/2010/06/Informe-sobre-impacto-de-la-Convención-en-la-Ley-39.pdf> [consulta: 18/10/2010].

MARTÍNEZ HERNÁNDEZ, Andreu J. (coord.) (2009). *El empleo público y las personas con discapacidad.* Col·lecció CERMI, núm. 42, novembre.

NACIONES UNIDAS (2007). *Manual para parlamentarios sobre la Convención sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad y su Protocolo Facultativo. De la exclusión a la igualdad. Hacia el pleno ejercicio de los derechos de las personas con discapacidad.* Disponible a: <http://www.un.org/spanish/disabilities/documents/too-laction/handbookspanish.pdf> [consulta: 9/11/2010].

PALACIOS, Agustina (2008). *El modelo social de discapacidad: orígenes, caracterización y plasmación en la Convención Internacional sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad.* Col·lecció CERMI, núm. 36.

Informe diagnòstic
dels impactes
de la Convenció
Internacional sobre
els Drets de les Persones
amb Discapacitat
a la Ciutat de Barcelona

El nou model de la convenció
Programes d'actuació municipal
Accessibilitat
Habitatge
Autonomia personal i vida independent
Educcació
Treball i ocupació
Cultura, esports i lleure
Participació i promoció associativa
Recerca i coneixement

Desembre 2011

